

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 31

Koper, petek 1. avgusta 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

MARŠAL TITO O TRSTU IN CONI B

V nedeljo, 27. julija, so narodi Hrvatske, Bosne in Hercegovine proslavljali enajsto obletnico oborožene vstaje proti okupatorju. Največja proslava je bila v Glini na Hrvatskem, kjer je imel govor maršal Tito pred 200 tisoč glav množico. V svojem govoru je maršal Tito obrazložil pomen vstaje hrvatskega in srbskega naroda, sedanje izgradnje socialistične Jugoslavije in poudaril, da iz Vzhoda še nadalje pretijo skupnosti jugoslovanskih narodov.

Dejal je, da se na jugoslovanskih mejah stalno rožlja z orožjem, ker se sovražniki miru ne morejo sprijazniti z dejstvom, da jugoslovanski narodi hočejo živeti v miru in neodvisni. »Ti sovražniki Jugoslavije — je poudaril maršal Tito — poskušajo in bodo poskušali delati v Jugoslaviji razdor, ker jim ne gre v račun bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. Zato morajo biti jugoslovanski narodi budni in z vsemi silami delati, da ohranijo, kar so si pridobili v osvobodilni borbi.

Nato je maršal Tito govoril o zunanji politiki Jugoslavije in o odnosih Jugoslavije do zunanjega sveta ter poudaril zlasti naslednje: Mnogo je sovražnikov, ki imajo pohlep po naši državi, mnogo je še sovražnikov našega ljudstva, družbenega sistema naše države tudi na vzhodu. Ta nasprotnik je močan. Če pa se bo zavedal, da so vsi narodi Jugoslavije čvrsta kot je ona stena, svojega cilja ne bo mogel doseči. Varujte se propagande od raznih strani, ne dovolite, da bi takšno steno kakršnikoli notranji elementi omajali. Vrzite jih ven, ne trpite jih v svojih vrstah!

Na naših mejah kar naprej rožlja z orožjem. Vem, da se niso sprijaznili z dejstvom, da lahko tu nemoteno delamo. Naša enotnost jim je na poti, mi pa moramo biti budni. Nam je bilo seveda že davno jasno, ko smo prekinili z njimi, da je za nas najvažnejše ohraniti tisto, kar smo si pridobili v vojni, enotnost in močno armado.

Potem je maršal Tito odločno zavrnil obrekovanje, da se naša država oborožuje, da bi Italijo ogrožala, kakor piše italijanski tisk.

Kaj bi radi s takšnim obrekovanjem dosegli? Pravijo, »če bo Jugoslavija dobila orožje, ne bo popustila pri tržaškem vprašanju«. O tem sem razmišljal — je rekel maršal Tito — in s tega mesta lahko rečem, da ne bi popustili, tudi če ne bi dobili nobene puške, ker smo pač takšni. Ne držijo, da so nas zastrašili. Mislijo, da se, če bo Jugoslavija močna, ne bodo mogli razširiti še nekoliko naprej od Trsta. Tega nikoli več ne bodo dosegli. Pozabljajo, da Jugoslavija ni več tista iz leta 1941, da ima Jugoslavija po potrebi tudi dovolj moči in ne le pušk. Predsednik italijanske vlade g. De Gasperi je dal angleškemu časniku intervju, v katerem je izredno velikodušno ponudil razgovor in sporazum z Jugoslavijo.

Ali je to odkritosrčno? Ne, to je samo propaganda. S tem se hoče samo otestiti odgovornosti, ki jo ima italijanska vlada in pokazati, da Jugoslavija baje noče sporazuma. Znano mu je, da napredni svet, ki hrepeni po miru, hoče nekako urediti to vprašanje. »Mi smo za sporazum,« pravi De Gasperi. Toda kdaj in kakšne konkretne predloge je dal? Nikoli. Mi smo dali konkretne predloge in celo več predlogov, odgovora pa nismo dobili. Nočejo, da bi bilo urejeno tržaško vprašanje. Uporablja ga kot propagandni trik proti Jugoslaviji. Trst jim ne zadostuje.

Vemo, kaj vse bi radi imeli, pa so se zmotili. S tega mesta jim sporočam: Pripravljeni smo pogajati se na tisti platformi in s predlogi, ki smo jih že dali, pripravljani smo sedeti za mizo in se pogajati na podlagi teh predlogov, toda dajte vi svoje predloge. Zakaj se ukvarjate s prazno propagando, ki je zelo prozorna?! Nikar se ne slepite, da svet to verjame. Mi pa ne smemo molčati, mi moramo odgovoriti na ta propagandni trik, mi smo vajeni govoriti odkrito in iskreno, ker nimamo kaj prikrivati. Rekli smo že, da so nas zahodne države leta 1945 strahovito krivično oškodovale, ko so nam iztrgale iz rok ozemlje, ki smo ga bili osvobodili in o katerem menimo, da je nacionalno in zemljepisno naše, ne glede na to, da živi v Trstu več Italijanov. Za zdaj ni niti govora o tem, da bi lahko govorili o ozemlju, ki ga zdaj imamo in držimo. Če se pripravlja platforma za kake razgovore, tedaj nima nihče pravice govoriti o tistem onkraj sedanjih meja, marveč se je treba razgovarjati o problemih, vprašanjih, o ozemlju itd., o ravnanju z našo narodno manjšino onkraj cone B, kjer res ne spoštujejo, pravice narodne manjšine. Toda nenehoma se upirajo kampanja, češ da je v coni B preganjanje. Če kdo opravlja vohunstvo in zbeži v Trst, tedaj govore, da trpi vsa cona B, ljudje pa so srečni, da je odšel.

Toda tu gre za to, da bi prikazali, da smo nepoboljšljivo trmoglavni in sploh nedostopni ljudje, ki nočejo za ohranitev miru ničesar žrtvovati. Našel se je angleški list »Daily Telegraph«, ki pravi, da moramo upoštevati to, da je treba De Gasperiju pomagati, ker na čelu demokristjanske stranke nihče ne bo boljši, niti je ne bo mogel držati skupaj. Rekel sem že, da miti vsa Jugoslavija ne bi zadostovala, da bi se obdržal na oblasti. De Gasperi ne rešuje socialnih in drugih vprašanj v Italiji, mi pa ne bomo nikoli dovolili, da bi se njihova socialna vprašanja reševala na naših ramenih. Naj jih rešijo znotraj, naj se odpovedo svojim latifundijam itd. To je sicer njihova stvar, toda mi od svojega ničesar ne damo in zahtevamo, da se uredi, kar ni urejeno. To je moj odgovor g. De Gasperiju in njegovim varuhom na zahodu, ki ga še podpirajo. Mi smo za sporazum s tistimi predlogi, ki smo jih že dali. Pridite in pogajali se bomo! To je vse.

Ali gre gostinstvo v Postojni res rakovo pot?

Postojna je važno turistično središče v jugoslovanskem merilu, saj njena jama slovi zaradi svojih podzemeljskih krasot po vsem svetu in jo tudi letos zelo radi obiskujejo predvsem tujci. Z obiskovanjem jame je ozko povezana tudi solidna postrežba obiskovalcev. Najbolj logično bi seveda bilo, da bi bili ti postreženi že kar takoj pri sami jami — v lepi jamski restavraciji. S tem v zvezi bi hotel povedati nekaj besed.

Že v začetku letošnje sezone, ko so prvi tujci obiskali jamo, niso bili s postrežbo v jamski restavraciji povsem zadovoljni. Posledica je bil članek v »Ljubljanskem dnevniku«, ki je vzbudil precej prahu pri nas. Direktor jamske restavracije Lango Leopold je sicer odgovoril manj in skušal postaviti pisca članka na laž, vendar zadeva še ni razčiščena.

Znano je, da so bili Tržačani, ko so prišli na odkritje spomenika padlim postojnskim borcem iz NOB, dne 8. junija letos, zelo nezadovoljni s postrežbo v jamski restavraciji. Direktor se je sicer izgovarjal, da kulturna postrežba ni bila mogoča, ker je vseh tri tisoč Tržačanov naenkrat

šele ob sedmih. Tujci se naložijo na avtomobile in odpeljejo dalje.

In končno sorazmerno visoke cene potrošnim gostinskim predmetom v Postojni. Da ne govorimo o hrani, ker sami Postojnčani malo jedo po raznih restavracijah. To velja predvsem za pijače. Liter navadnega vina stane v jamski restavraciji 150 dinarjev, po ostalih mestnih obratih pa 125—130 dinarjev; to so cene, ki upravičeno vzbujajo nezadovoljstvo med domačimi prebivalstvom.

Kje pravzaprav ležijo vzroki za to?

Najprej se vsa mnenja ujemajo v tem, da so v Postojni ustrelili največjega kozla s tem, ker so fuzionirali edini dve podjetji, ki bi si lahko uspešno konkurirali: jamsko restavracijo in hotel »Javornik«. To sicer utemeljuje s tem, da naj »Javornik« potegne iz blata jamsko restavracijo, ker je ta pregloboko zagazila vanj. Poglejmo malo, kaj je na stvari.

Jamska restavracija je bila republiško podjetje. V časih zajamčene preskrbe je dobro delala. Nabrala si je tudi dovolj in preveč zalag, med-

sebnost še čez zimo. Samo v prvem tromesečju je imela 1.580.000 dinarjev primanjkljaja!

Sam LO mestne občine Postojna se je ob prevzemu jamske restavracije nekoliko premalo zanimal za dejansko stanje — zdaj pa s poslovanjem skoraj noče imeti opravka. Treba pa je situaciji pogledati v oči in ukreniti vse potrebno, da se ta popravi. Jamska restavracija je bila dolžna republiko toliko, da je morala vzeti pri Narodni banki posojilo v znesku 5 milijonov dinarjev ob običajnih pogojih, tako da je zdaj skupaj z »Javornikom« dela skoraj samo za obresti! Kaj pa bo šele pozimi? Nujno bo torej moral seči v žep občinski ljudski odbor, ker bo razen jamske restavracije zdaj deficiten še hotel »Javornik«, ki je sam po sebi kljub vsemu aktiven.

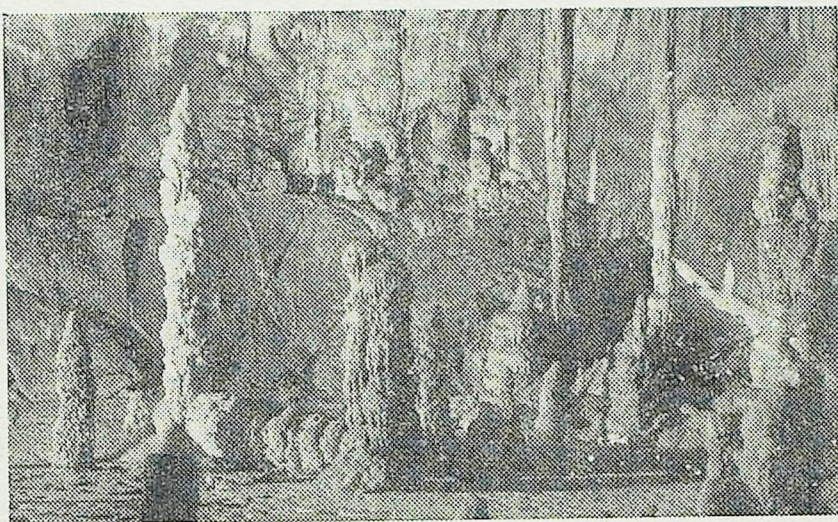
Sama situacija in potreba narekuje, da je jamska restavracija čez zimo zaprta, ali dela vsaj samo po potrebi, to je po predhodnem dogovoru. Za te prilike bi lahko streglo osebe, ki ga je dovolj na razpolago po okoliških vaseh. To bi v glavnem bilo lahko zaposleno tudi v poletni sezoni, ko bi restavracija delala s polno zmogljivostjo, če ne bi seveda spet odganjala goste, »ker bi imeli drugod boljše postrežbo«. To bi bila poleg energetske štednje edina pot za jamsko restavracijo, da se reši popolnega poloma kot samostojno gospodarsko podjetje.

Šepava je pa tudi štednja v jamski restavraciji. Res je, da je zdaj tam polovico manj uslužbencev. Če ti zdaj v sezoni zadostujejo in jih je še preveč, kako naj si razlagamo dejstvo, da jih je bilo pozimi, ko niso imeli prav nobenega posla, nad 30? Koga bi še čudil deficit?

Karakterističen primer najnovejše štednje so tudi mnoga pisma — odpovedi, ki so jih razni uslužbenci podjetja prejeli priporočeno po pošti, da se vsak dan osebno vidi s pošiljalcem. Vsako pismo 45 din!

Po drugi strani spet štednja, ki se takoj izpremeni v škodo: v kuhinji uporabljajo jedilno olje iz že prastarih zalog, ki sploh ni več za tako rabo. Danes je na razpolago dovolj maslač, ki so sveže in odlične kvalitete. Mar se je potem čuditi tujcem in drugim gostom, če niso z jedjo zadovoljni? To isto olje iz preobilnih starih zalog je jamska restavracija poslala zdaj tudi »Javorniku«. Če bo ta ubogal in ga tudi uporabil, bo kmalu tudi on brez gostov.

Ko bo mestni občinski LO reševal vprašanje gostinstva — kar bo moral v najkrajšem času — bo prav gotovo moral dati posameznim podjetjem avtonomno upravljanje, odnosno z vsemi ukrepi novemu času in razmeram primerno. KOBRA

Slovite lepote postojnske jame vsako leto privabljajo številne turiste

navalilo v restavracijo, kamor jih je nagnal dež. Toda ni stvar v tem, oni se niso pritoževali nad postrežbo kot tako, saj je lahko vsak pameten človek videl, da zaradi velike gneče ni moglo biti drugače. Pritoževali pa so se zato, ker je bila hrana slabo pripravljena.

Grupa turistov — Švedov, katerih obisk je organiziralo mednarodno turistično društvo »Europa Resor«, ko je prvič bila v Postojni, prav tako ni bila zadovoljna s postrežbo v jamski restavraciji. Posledica tega je bila, da je družba »Europa Resor« odpovedala vse rezervacije v jamski restavraciji. Ker zgledi vlečejo, so tudi marsikateri drugi turisti, ki sicer radi obiskujejo jamo, »presedlali« na hrano drugam.

Da pa je bila polomija še hujša, je direktor jamske restavracije zahteval od predstavnika družbe »Europa Resor«, naj mu podpiše izjavo, ki jo je sam sestavil v italijanski. Izjava, ki jo je zastopnik družbe res tudi podpisal v prisotnosti šefa Putnikove poslovalnice v Postojni, je zelo demagoško sestavljena. Glasi se nekako takole: »Ni res, da sem izjavil, da sem bil v jamski restavraciji slabo postrežen, marveč je res, da je postrežba na Bledu ali v Opatici boljša.« itd. Dejstvo pa je, da so vse rezervacije odpovedane in tega ne more zabrisati nobena izjava. Tujec jo je sicer podpisal, toda pri tem je molčal in si mislil svoje. Toda ne samo tujec, tudi naš človek hoče biti za svoj težko zaslužen denar dobro postrežen — če ne, ga podjetje ne bo več videlo in še druge bo odvnil.

V Postojno so se pripeljali tujci: dva osebna avtomobila Švicarjev. Postojno poznajo vsaj po imenu kot turistično mesto, zato pač pričakujejo, da bodo lahko dobro zajtrkovali. Res je še zgodaj, nekaj čez šest uro. Pridejo v kavarno in zahtevajo to, zahtevajo ono. Golaž bi radi — ni, ocvrta jajca bi radi — ni, ničesar ni. Iz kavarne jih pošiljajo v restavracijo — kuharice še ni, pride

tem ko je bilo po drugih podjetjih pomanjkanje vsega.

S prehodom na gospodarski račun, na novo, realno gospodarjenje, pa je jamska restavracija pripadla mestnemu gostinstvu v Postojni. Mestni očetje so pristali na to, da se združita omenjeni dve podjetji, tako da bi dobiček enega pokrival izgubo drugega. Kje je tu logika? V današnjem času deficitnih gospodarskih podjetij že ne moremo več trpeti, ker so samo v breme našemu gospodarstvu. Izjemo bi lahko napravili in jo delamo le v primeru, ko to zahtevajo posebne državne koristi, takrat pa je posebej zajamčen izreden državni fond za vzdrževanje. In jamska restavracija je deficitno podjetje, po-

TEDEN DNI DOMA

Ob Dnevu ljudske vstaje v Bosni in Hercegovini je privozil po novozgrajeni železniški progi Breza—Varež prvi vlak. Graditelji so morali samo na kratkem odseku 20 kilometrov prebiti 20 tunelov v skupni dolžini 4 km.

xxx

V Tuzli je bila svečana proslava 11-letnice ljudske vstaje v Bosni in Hercegovini. Na okrašenih ulicah so se zbrale velike množice ljudstva, med katerimi so bili tudi vsi preživeli borci in funkcionarji VI. proletarske brigade. Partizanskega marša, ki so ga organizirali ob tej priložnosti, se je udeležilo 11.000 ljudi. Na svečanosti so govorili Svetozar Vukmanović, Rodoljub Čolaković in Avdo H. mo.

xxx

Bolgarski informbirojci nadaljujejo s provokacijami na jugoslovansko-bolgarski meji. Konec prejšnjega tedna je skupina bolgarskih vojakov vdrila 60 m globoko na jugoslovansko ozemlje in začela streljati na jugoslovanske obmejne straže. Izstrelili so okrog 100 nabojev in vrgli štiri bombe. Potem, ko so jugoslovanski granicarji odgovorili s strelji iz pišk in vrgli bombo, so se bolgarski vojniki umaknili čez mejo.

xxx

Opekarne v Sloveniji so v zadnjih dneh precej znižale ceno svojih izdelkov. Tako stane komad

opeke zdaj 4 in pol dinarjev (do zdaj 5 do 6), v nekaterih mariborskih opekarnah pa celo 4 dinarje. Prav tako so znižali tudi ceno cevim in ostalim proizvodom za 15 do 20 odstotkov.

xxx

Na pokopališču blizu Pulja so te dni odkrili posmrtno ostanke istrskega prvoborca Vladimira Gortana, ki so ga 17. oktobra 1929 ustrelili italijanski fašisti.

xxx

Obiskovalci letošnjega velesejma v Zagrebu si bodo lahko ogledali tradicionalno Sinjsko alko, viteško igr, ki jo v spomin zmage Sinjanov nad Turki prirejajo v Sinju vsako leto. Pravico do tekmovanja imajo samo sinjski meščani, ki so tamkaj rojeni.

xxx

Ribič Martin Car iz Bakarca je premagal morskega psa z golimi rokami. Ko je lovil v svojem čolnu ribe, je nenadoma zapazil, da je ob čolnu zapljuskala voda, takoj nato pa je iz vode pomolela hrbtna plavut. Čeprav je Car takoj vedel, da ima opravka z morskim psom, ni izgubil prisotnosti duha, temveč je zagrabil za plavut in se nekaj časa z njim boril. V ugodnem trenutku je ribič vrgel morskoga psa na pesek, kjer se je nekaj časa premetaval, nato pa porinil. Pes je bil dolg 180 cm, težak pa 100 kg.

Sinovi jugoslovanskih izseljencev, ki so v glavnem študenti iz Pittsburga, se nam bodo v nedeljo predstavili s svojim obsežnim programom na Titovem trgu v Kopru. Skupina »Tamburica«, ki je zelo priljubljena v Ameriki, bo nastopila s petjem narodnih pesmi, s plesom, s solo točkami, s katerimi je že uspešno nastopala v Jugoslaviji in se bo v bližnji prihodnosti predstavila tudi tržaškemu občinstvu. Podrobno kritiko o nastopu bomo da i v naši prihodnji številki.

Slika na naslovni strani:

Mlačev v
Slovenski Istri

Stevenson kandidat demokratov za predsednika ZDA

27. julija se je zaključil v Chicagu kongres ameriške demokratske stranke, na katere so izvolili demokratskega kandidata za predsednika in podpredsednika Združenih držav Amerike na prihodnjih volitvah, ki bodo meseca novembra.

Po bučnem zasedanju je kongres šele pri tretjem glasovanju izvolil za predsedniškega kandidata demokratske stranke guvernerja države Illinois Adlaia Stevensona. Za podpredsedniškega kandidata pa so izvolili guvernerja države Alabama Johna Sparkmana.

Imenovanje Stevensona za predsedniškega kandidata smatrajo mednarodni opazovalci kot najpomembnejšo rešitev, odkar se je Truman odpovedal kandidaturi. Rešitev ima sicer nekatere nedostatke — Stevenson namreč ni preveč popularen v Ameriki. Vendar tudi drugi aspiranti na mesto demokratskega kandidata niso gledali tega mnogo na boljše. Drugače je v republikanski stranki, katere kandidat je general Eisenhower, ki si je priboril velik ugled v zadnji vojni. Zaradi tega bo morala demokratska stranka vložiti mnogo truda in denarja, da si bo v tej trimesečni volilni borbi pridobila glasove za Stevensona.

Glede Stevensonovega volilnega programa poudarjajo politični krogi predvsem naslednje: v zunanji politiki zasleduje Stevenson tiste cilje, ki so najnaprednejši v programu ameriške demokratske stranke; ni pa radikalno napreden, kar zadeva notranjo politiko.

Stevenson sodi, da ne smejo biti cilji ameriške zunanje politike regionalni pakti, kot n. pr. Atlantski pakt Trumanova doktrina, Marshallov plan itd., ter je goreč pobornik Rooseveltove koncepcije o Združenih narodih. Odtod izvira tudi njegova kritika politike, ki jo izvajata predsednik Truman in zunanji minister Acheson. Stevenson poudarja, da samo utrjevanje Organizacije združenih narodov narodu pomeni tudi utrjevanje svetovnega mira.

Kar zadeva notranjo politiko, pravijo nekateri politični krogi, je treba očistiti Stevensonu neoborbenost proti tičnim elementom v stranki, predvsem iz južnih držav, ki so izrazili reakcionarni. Pristasi Stevensona pravijo, da zagovarja le-ta tako politiko iz takšnih razlogov. Zmaga demokratske stranke na volitvah je namreč nemogoča, če pride v njej še pred volitvami do razcepa. Prav spričo tega gledajo na Stevensona kot politika, ki stvarno ocenjuje položaj, saj ni izključeno, da bi Eisenhower lahko dobil v nasprotnem primeru glasove južne demokratske stranke.

Adlai Stevenson je eden najuglednejših guvernerjev na ameri-

škem Srednjem zahodu. Od 1. 1932 do 1. 1948. je opravljal razne državne službe, za katere sta ga določila predsednika Truman in Roosevelt. V razdobju 1946—1947. je bil namestnik ameriškega zastopnika na Glavni skupščini Združenih narodov. Znano je, da je sodeloval že pri ustanovitvi OZN 1945. v

Maršal Tito o demokraciji

Te dni se mudi v Jugoslaviji delegacija ameriških profesorjev, učiteljev in javnih delavcev, ki jo vodi 82-letni profesor dr. Sherwood. Delegacija je sprejel tudi maršal Tito, ki je dal ob tej priložnosti nekaj važnih izjav o razliki med jugoslovanskim in sovjetskim komunizmom.

Med drugim je zlasti poudaril v svojem govoru naslednje:

»Mi gradimo socializem, sovjeti pa so šli na pot državnega kapitalizma. Smatramo, da se mora družbeni razvoj vršiti pod čimbolj človeškimi pogoji, medtem ko Sovjetska zveza uporablja surovo silo, ne upošteva človeka in ne gleda na ljudi kot na ljudi. Opuščili smo tudi sovjetski način združevanja kmetov in tuudimo se, da kmete praktično prepričamo, da je skupna obdelava zemlje najboljša.

Demokracija ni stvar zakona, ni abstraktna stvar — je nadaljeval maršal Tito — demokracija mora

San Francisku in Londonu. Leta 1944. je bil imenovan za črednega pomočnika zunanjega ministra Edwarda Stettinusa. V ZDA je na glasni zaradi reform, ki jih je začel izvajati v državi Illinois v zadnjih letih, ko je bil tam guverner. Izboljšal je upravno zakonodajo, krepko nastopil proti gangsterstvu, izboljšal in moderniziral bolnišnice in se zavzemal za reorganizacijo državne uprave.

imeti gospodarsko podlago. Brez gospodarske demokracije tudi politične ni. Politične demokracije v zastopni državi ni mogoče ustvariti s pomočjo direktiv, brez ustvaritve in bolečin, ki spremljajo porod nove družbe.

Nato je maršal Tito poudaril, da bo Jugoslavija po izpolnitvi petletnega plana posvetila veliko pozornost nadaljnjemu razvoju najvažnejše industrije, zlasti za potrebe široke potrošnje in za mehanizacijo kmetijstva. Pri tem je zlasti poudaril, da Jugoslavija ne misli postati avtoritarna država, temveč da želi vzdrževati tesne trgovske zveze z ostalimi državami.

Poudaril je popolno svobodo vere in cerkve in dobre odnose države z muslimansko in pravoslavno cerkvijo, ki sta najbolj številni, vzhovni voditelji katoliške cerkve pa so pod vplivom Vatikana, ki izvaja poleg križarske vojne proti komunizmu tudi nacionalistično italijansko politiko, je zaključil predsednik jugoslovanske vlade.

Don Dagri, župnik v Izoli je odšel v Trst in tam izjavil, da so izgnali... Sprejeli so ga kot svetnika, čeprav je znano, da je vohunil za CLN itd.

Don Dagri je odšel v »onostranstvo«, kjer bo užival večno glorio, pač zaradi svojih nedvomljivih zaslug v »istostranstvu«!

ITALIJANI V TRSTU in tržaško gospodarstvo

Vsak Tržačan ve povedati, da pomeni Italija v Trstu predvsem konec živahne dejavnosti za tržaško pristanišče in nastop mrtvila, ki vpliva na gospodarsko življenje mesta. Na koncu koncev si Italija pri tem tudi ne more preveč pomagati, ker ima še več drugih pristanišč in je tržaško pristanišče za geografski položaj Italije preveč oddaljeno. To je priznal sam današnji predsednik italijanske republike Einaudi, ki je že 1915 leta napisal za list Risorgimento razen ostalega tudi naslednje: »Trst bo za nas le breme. Trst spada kaledju, Tržaško pristanišče bo doživelo, če bo prišlo pod Italijo, popolno propast«.

Kljub temu, iz razlogov, ki jih narekuje italijanski imperializem, se Italija znova krčevito poteguje za Trst. Toda to pomeni, da ji ne gre za Trst kot gospodarsko mesto, ker ga ne bo mogla razviti, temveč za Trst kot odskočno desko za ekspanzijo na Balkan. Italijanski vladni organi danes pomavljajo politiko Somalija in Orlandija, ki sta na rapski konferenci, ob koncu prve svetovne vojne povedala, da je celotna Dalmacija od Istre do Boka Kotorske življenjske važnosti za Italijo.

Nesmisel je torej upati, da bo Italija resnično kaj doprinesla k gospodarskemu razvoju Trsta predvsem z uresničenjem pogojev za razgibanje tržaškega pristanišča. Italija tega ne more napraviti, ker ji gospodarski pogoji to onemogočajo.

V Trstu je te dni še več znakov, ki kažejo ne samo med tržaškim prebivalstvom, temveč tudi med tistimi gospodarskimi krogi, ki so se le iz irendentističnih razlogov potegovali za Italijo, da je nastala velika bojazen pred bodočnostjo tržaškega pristanišča in gospodarskega življenja sploh. Celotno Charnale di Trieste, ki je po svojem načelu irendentistično usmerjen, skuša te dni prikazati italijanskim gospodarskim voditeljem, ki so prišli ali prihajajo v Trst, bedno obzorje, ki se odpira tržaškemu gospodarskemu življenju pod italijansko upravo.

Ta list je pred dnevi napisal: »Treba bo nekaj storiti za daljnji razvoj tržaškega pristanišča«. List je tudi podprl akcijo delavcev in nameštencev pomorske družbe »Italia«, ki so stopili pred 22 dnevi v stavko, potem ko so iz Rima javili, da jim bodo odvzeli ladji »Vulcanio« in »Saturnio« ter ju dali v pristojnost genovskemu pristanišču. List ni mogel doživeti večjega bankrota. Ze celih 6 let širi težnje o priključitvi Trsta Italiji, zdaj pa mora stvarno priznati, da res ni boljše možnosti za rešitev tržaškega vprašanja kakor je najmanj stokrat napisal. Ne samo to. List je objavil tudi članek o kon-

kurenci pristanišča na Reki. V članku je jasno povedano, da je tržaško pristanišče ubralo slabo pot in da mu je treba pomagati. V članku se poleg ostalega poudarja tudi to, da je sedanji položaj tak, da »če bi se hotel Trst boriti za reško konkurenco, bi moral danes znižati vse plače in mezde na škodo življenjskega standarda tržaškega delavstva«.

Pri vsem tem pa je omembe vredno tudi stališče informbirojevskih listov v Trstu, ki neprestano molče, kadar se pretrsa problematika tržaškega gospodarstva.

Toda ni vse v tem. Pred 4 dnevi je bila v Trstu na sedežu tržaške trgovske zbornice konferenca, ki jo je imel predsednik te zbornice Cosulich in ki ji je prisostvoval tudi nov direktor za civilne zadeve v Trstu, Italijan Vitelli. Tega človeka imajo zdaj v Trstu za edinega, ki lahko količkrat vpliva na vladne kroge v Rimu. Zaradi tega ga tudi pozivajo na vse mogoče cocktaile, malice in večerje ter mu ob takih prilikah izkazuje težave, ki jih imajo ti ali oni.

Cosulich je imel, kakor smo zgoraj omenili, konferenco, v kateri je referiral o položaju tržaškega gospodarstva in ga opisal tako jasno, da ni potrebe po komentarjih. O stanju tržaškega gospodarstva je enostavno rekel, da je slabo in da ga je treba rešiti z radikalno pomočjo. Ker mu to še ni zadostovalo, je dodal, da je to stanje vs resnici zelo resno. Povedal je, da so težave z naravo za tržaško industrijo, z napreditimi za ladjedelniško industrijo, da se bodo brezdvoma pojavile težave tudi pri naravnih proizvodih tržaških rafinerij in vsto manjših industrijskih podjetij. Listi so po nagov napisali le en del tega, kar je Cosulich povedal. Italijanski tiskovni organi v Trstu so ugotovili, da bi utegnilo postati nevarno, če bi listi objavili vse tisto, kar so slišali Vitellijsva ušesa.

Navzoči so seveda pričakovali, da jim bo Vitelli obljubil vso mogočo pomoč. Vitelli pa jim je odgovoril le »da bodo italijanski funkcionarji v Trstu služili za interese mesta, ki je srce vseh Italijanov«. Kakor vidimo, boljše obljube ni mogel dati.

Prav je imel umrli angl. minister Cripps, ko je nekoč izjavil v nekem ožjem krogu da se »Italijani brigajo bolj za imperializem v glavi, kot pa za kruh v želodcu«. Ne ve se, če je to povedal namenoma ali ne, gotovo pa je povedal resnico.

NA KRATKO

V Pan Mun Jomu na Koreji dnevno zaseda komisija za premirje, toda doslej ni bilo nobenega uspeha. Ves svet spremlja pogajanja, ki so bila do zdaj tajna, z upanjem, da bo vendar prišlo do miru v tem delu sveta. Zadnje čase je bilo slišati z različnih strani, da se bodo pogajanja rešila ugodno in da bo kmalu zaladal mir na Daljnem vzhodu.

DEBELE...

Komisija za zgodovino tehnike pri akademiji znanosti Sovjetske zveze je baje prišla do novih senzacionalnih odkritij, ki naj bi dokazovala prednost Rusov glede raznih iznajdb. Med drugim ta komisija trdi, da je Rus Kuzminki, ki je živel v zadnjih 60-letih prejšnjega stoletja, odigral odločilno vlogo pri konstrukciji helikopterja.

Glasiio stranke slovaškega prepoda »Luda« objavila članek pod naslovom »Sevčikove napake«, ki ga je napisal sam podpredsednik češkoslovaške vlade Jozef Kiseli. V članku napada Kiseli svojega predhodnika, predsednika stranke slovaškega prepoda in člana centralnega odbora Zvez češkoslovaško-sovjetskega prijateljstva doktorja Jana Sevčika, da je zakleti sovražnik češkega in slovaškega naroda in da je klevetal Sovjetsko zvezo. Kiseli obtožuje Sevčika, da je »nursal Sovjetsko zvezo med imperialistične države in da je označil odnos Češkoslovaške do Sovjetske zveze za popolnoma vuzalski satelitski odnos«.

V Egiptu so pometli s kraljem Farukom

Zadnji dnevi so prinesli precejšnjo razjasnitev po državnem udaru v Egiptu, ki ga je izvedel v noči 23. julija general Nagib paša. Le najboljše poznavalci egiptskih razmer so si takrat lahko predstavljali, da bo državni udar pometel celo s kraljem Farukom, kot se je zgodilo v soboto, ko je moral Faruk odstopiti ter oditi v inozemstvo. Postalo je jasno, da je državni udar v glavnem naperjen proti kralju ter njegovi najbližji okolici ki je močno kompromitirana z raznimi nečednimi aferami ter s korupcijskimi škandalami katerih do sedaj ni bilo mogoče razčistiti.

Egiptovski listi pišejo, da je vsakdo, ki je le namignil v javnosti o kakšni podobni nečedni zadevi, bil obsojen zaradi »vražaltnih veličanstv« in da gre število takih obsojencev v tisoče. Listi pišejo, da je bil kralj direktno zapleten v razne korupcijske afeze. Od svojih velikanških posestev ni nikdar plačeval davka. Bombaž iz teh posestev pa je izvažal brez carine, tujo valuto pa je nalagal pri inozemskih bankah. Baje je kralj Faruk najbogatejši človek na svetu. To bogastvo pa si je pridobil z despotičnim izrabljanjem svoje oblasti ter z raznimi

špekulacijami. Egiptski listi obtožujejo bivšega kralja, da je zlorabljal svojo oblast celo s poseganjem na bombazno borzo v Kairu, kjer je samolastno dvigal ali zniževal cene ter z boznimi špekulacijami ogromno zaslužil.

Prav zadnje dni se je ozadje egiptске knize toliko razjasnilo, da moramo postavljati nekatere zaključke. Predvsem je važno to, da je v regentskem svetu tudi vafdist Zaiki Orabi paša, kar kaže, da bo vafdistična stranka zopet dobila na veljavi. Omembe vredno je tudi to, da se je v ponedeljek vrnil iz Svice v Kairo predsednik vafdistične stranke Nahas paša, ki je imel takoj po svojem prihodu priščen razgovor z voditeljem vojaškega udara Nagibom pašo ter mu čestital, ker »je tako uspešno odpravil tiranijo v Egiptu«. Kot znano, je kralj Faruk letos koncem januarja odstavil vafdistično vlado Nahas paše, ki je imela veliko večino v parlamentu.

Kralj je izrazil takratne nemire v Kairu, da bi odstranil vafdiste z oblasti. V glavnem zaradi tega, ker so kot stranka egiptskega meščanstva nasprotovali komunistnim skupinam fevdalcev, ki vladajo v Egiptu s

pomočjo tujega, zlasti angleškega kapitala.

Položaj v Egiptu je danes tak, da egiptski fevdalci in tuji kapital ne dajo dihati domači buržoaziji. Država živi v glavnem od bombaza, ki ga predelujejo felani — kmetje — na velikanških posestvih, redka industrija in banke pa so v rokah tujega kapitala in nekaterih fevdalcev. Kralj Faruk je predstavljaval vso to vodilno plast ter je bil vedno v sporu z vafdisti. Vafdisti predstavljajo egiptsko buržoazijo, ki je nacionalistično pobavnana ter je v borbi za svoj življenjski obstoj s tujim kapitalom in domačimi fevdalci.

V tej borbi je kralja pokopala prav njegova grabežljivost ter komupcija, ki je z njegovo pomočjo zastupila vso javno upravo v Egiptu. Egiptska vojska je bila v zadnji palestinski vojni sramotno poražena od Židov, ki je dobivala na bojišče granate, ki so bile napolnjene s peskom ter orožje, ki ni bilo za nobeno rabo. Ze leta 1948 so nekateri egiptovski častniki odbožili visoke osebnosti, da so dobavile vojski neuporabno orožje. Toda kralj je onemogočil vsako preiskavo. Povod za sedanjí vojaški udar je nezadovoljstvo nižjih častnikov, ker se da škandal ni razčistil; vzrok pa je, kot kažejo zadnja poročila, obračunavanje egiptске buržoazije s tistimi silami, ki so vdušile do sedaj njen razmah. Ker gre tu tudi za tuj kapital, lahko razumemo, da je to gibanje pobarvano s fanatičnim na-

cionalizmom in sovraštvom do tujcev.

Zadnja poročila vedo povedati o vznemirjenju med skupinami visokih finančnikov v Egiptu in tudi v nekaterih tujih krogih. Od ponedeljka se širijo vesti o premikanju britanskih čet ob Sueškem prekopu ter izjave zunanjega ministra Edenja razjasnitev po državnem udaru na, da to Velika Britanija zaščitila koristi svojih državljanov. Vse kaže, da se Angleži boje, da bo prišlo tudi v Egiptu do obširne nacionalizacije, ki bi zadela njihove koristi, podobno kot nacionalizacija petroleja v Perziji.

Dejstvo je, da so v Londonu v zadnjih dneh precej vznemirjeni zaradi razvoja v Egiptu. Preje so s prikritim zadovoljstvom opazovali razno menjavanje vlad po januarjskih nemirih v Kairu, ker so videli vnemirjanje neustaljenosti, ter v večji zmešnjavi možnosti, da iz vlečejo čimveč v morebitnih pogajanjih z Egiptom glede Sueškega prekopa in Sudana. Nobena skrivnost tudi ni, da je bil kralj Faruk velik prijatelj Angležev in njihov človek.

Položaj v Egiptu, zlasti pa nadaljnji razvoj dogodkov lahko gineše še marsikatero presenečenje. Možno je tudi, da ginde do državljanske vojne z ostanki starega režima, ki imajo v rokah bogastva v državi. Ni verjetno, da bi tako lahko pustili svoje pstojanke, čeprav lahko rečemo, da so voditelji državnega udara gospodarji položaja v državi.

AMERISKI SLOVENC ZA TRŽASKI KULTURNI DOM

V soboto je sklical odbor za zgraditev slovenskega Narodnega doma izredno sejo, ki so se je udeležili brat znanega umrlega slovenskega pisatelja in prosvetnega delavca Ivana Laha, Josipina Zakrajškova tudi člani ameriškega odbora za pomoč pri graditvi Narodnega doma v Trstu.

Med gosti so bili Mihael Lah, tajnica ameriških progresivnih Slovencev, g. Gorjanc, ga. Gorjančeva in gospe Kaplja, Čikuž Lenčka ter Vera Levec.

Na seji so člani obeh odborov v prisrčnem razgovoru izmenjali svoje misli o delu za slovenski Narodni dom in opisali dosedanje delo, ki so ga storili med Slovenci v Trstu in v Ameriki.

Gospod Mihael Lah je v Ameriki organiziral zbiranje prispevkov za to veliko gradnjo. Med najbolj aktivnimi člani so še Josip Durn iz Vapave, Terezija Gorjanc in njen mož Andrej.

Člani ameriškega odbora upajo,

da bo že jeseni uspešno zaključena akcija za zbiranje finančnih sredstev.

Ze več kot dvajset dni je od tega, ko je odpotovala tržaška mladinska delovna brigada na gradbišče hidrocentrale v Vinodol. Mladinci so že večkrat sporočili v Trst, kako se počutijo in kako delajo. Z vsem so zelo zadovoljni. Sklenili so, da bodo tudi letos, kakor vsako leto, med inozemskimi brigadami odlikovani s prehodno zaščitnico.

Med tržaškimi Slovenci vlada veliko zanimanje za gledališko predstavo, ki bo jutri na stadionu »Prvi maj«.

Slovensko narodno gledališče bo namreč nastopilo s Shakespearovo tragedijo »Romeo in Julija«. To bo druga večja gledališka predstava na prostem od lani, ko so na istem kraju uprizorili »Celjske grofe«. Za predstavo se zanimajo tudi v Kopru, kjer bodo odpotovali na uprizoritev predstave s posebnimi avtobusi.

NENADNI NALIVI SO POVZROČILI NA KOPRSKEM PRECEJ ŠKODE

V ponedeljek popoldne in zvečer so nenadni nalivi na Koprskem povzročili precej škode. Razen tega, da so pokvarili skoraj vse ceste, so zahtevali tudi eno človeško žrtev. Strela je namreč zadela 72-letnega Petca iz Seme tele, ko je bil ravno pri kosilu. Ubila ga je takoj. Strele so udarjale tudi drugod. Celo v Kopru je udarila ena v prodajalno »Frutusa«, vendar ni povzročila škode. V Gaženju in v Bertokih pa je dvema kmetoma zažgala električno napeljavno.

V Kostaboni je ubila nekemu kmetu vola in kravo. Zanimivo je, da kravo ni takoj ubila, ampak le omamila in so jo začeli kmetje oživljati z umetnim dihanjem. Ko so videli, da si je nekoliko opomogla, so ji dali še pol litra žganja in dva litra vina. Toda alkohol je vplival na kravo še slabše kot strela, ker — takoj ko je krava izpila alkohol, je poginila.

Večkrat je zmanjkalo električni tok in strela je prekinila za nekaj časa telefonsko zvezo s Portorožem. Zaradi obilne vode, ki je pridrla s hribov v koprsko in ankaransko ravnino, so nekateri nasipi popustili in voda je preplavila več hektarjev zemlje. Črpalke niso mogle dovolj hitro črpati odvečno vodo in jo dovajati morju.

Dež je povzročil škodo tudi opekarni v Izoli, ker je voda sprožila plaz, ki je zasul kop ilovice.

TINJANCI so nastopili z „Verigo“

V zadnjih mesecih beremo o vedno večjem razmahu ljudskih odrov po naši Istri. Prosvetno delo v obmejnem pasu na Skofijah in Tinjanu je spet oživelo. Z izobraževalnimi tečajmi in ljudskimi knjižnicami smo dobili dve novi dramski družini. Obe sta izbrali za uprizoritev Flanžarjevi dram. Igralska družina na Skofijah je pred nedavnim uprizorila »Razvalino življenja«. Tinjanci pa so pred tedni nastopili z »Verigo«. Ob tej priliki je tinjanska mladina prvič nastopila na odru s celovečernim uprizoritvijo. Mladi igralci so svoje vloge z uspehom izvedli. Res, da je bilo videti sem in tja začetniško delo. Morda se je še najbolj pokazal pionir Bizjak Vilko v vlogi Jančeta. Dobro so se vživeli predvsem Bizjak Rafael kot Primož, Zerbo Peter — Marko, Bizjak Berta — Mica in komaj petnajstletna Ernestina Primožič v vlogi Alene. Tudi ostali igralci niso hoteli zaostajati za njimi.

IZ ANKARANA

Po štirinajstih mesecih obstoja našega zdravilišča se je ta ta mesec prvič zgodilo, da nas je obiskalo koprsko ljudsko gledališče. Slovenska

ITALIJANSKI KAPITAL PRODIRA V TRST

V centru za gospodarski razvoj Trsta so pred nekaj dnevi izjavili, da bodo začeli v industrijskem pristanišču v Zavljah graditi novo tovarno. Zastopniki italijanske družbe »Montecatini« so namreč sklenili s predsednikom industrijskega pristanišča Fortijem kupno pogodbo za približno 135.000 kvadratnih metrov zemljišča, ki leži ob plovnem kanalu.

Skupno s tovarno »Italcementa« bo nova tovarna »Montecatini« največji objekt v industrijskem pristanišču izmed dosedanjih 19 objektov. Če bi gledali na to vprašanje z vidika naravne industrializacije mesta, bi pač gradnjo nove tovarne toplo pozdravili. Toda stvar je drugačna in moramo gledati nanjo drugače, se pravi z vedno bolj tesne povezanosti tržaškega gospodarstva z italijanskim in, kar je za nas še bolj bistveno, s stališča razlaščenja zemljišč naših kmetov.

Gotovo pa je — in to se je tudi do zdaj vedno dogajalo — da bodo namesto tržaških delavcev zaposlili priseljene Italijane z izgovorom, da v Trstu za tako tovarno ni strokovnih delavcev. Ta ukrep je del načrta za raznarodovanje Trsta in njegove okolice.

IZ SLOVENSKE ISTRE

družina nas je razveselila z Golarjevo »Vdovo Rošinko«, italijanska pa z igrjo »Il moroso della nonna«. Obe prireditvi sta bili na prostem v senci in hladu, kar je ugajalo gledalcem in igralcem. Med gledalci je bilo razen bolnikov iz zdravilišča tudi precej prebivalcev iz Ankarana.

Igrji sta gledalcem zelo ugajali, saj sta jim nudili dovolj vedrine in smeja.

Z gostovanji ustvarjajo prireditelji pristrano vez med bolniki in zunanjim svetom. Dva nastopa v enem tednu sta za nas, ki smo bili do zdaj vedno osamljeni, veliko doživetje. Razpoloženje med nami je zdaj mnogo boljše. Vidimo, da nismo pozabljeni, čeprav se nam je to včasih dozdevalo. Upamo, da se bomo prav kmalu povrnil med svoje in tudi na svoja delovna mesta.

Obe družini sta obljubili, da nas bosta še obiskali. Mi jih pričakujemo željni lepe besede, vedrosti in smeja. Za uspehi prireditvi se slovenski in italijanski dramski družini prav toplo zahvaljujemo.

Lep pozdrav in iskrena zahvala naj gre tovarišici Zetkovi, tovarišu Pelanu in tovarišu Lindiču iz koprškega radia, ki so posredovali, da smo dobili tudi mi nekaj primerne razvedrila.

Pacienti ankaranskega zdravilišča

Od Triglava

OPEKARNO „RUDA“ V IZOLI BODO ELEKTRIFICIRALI

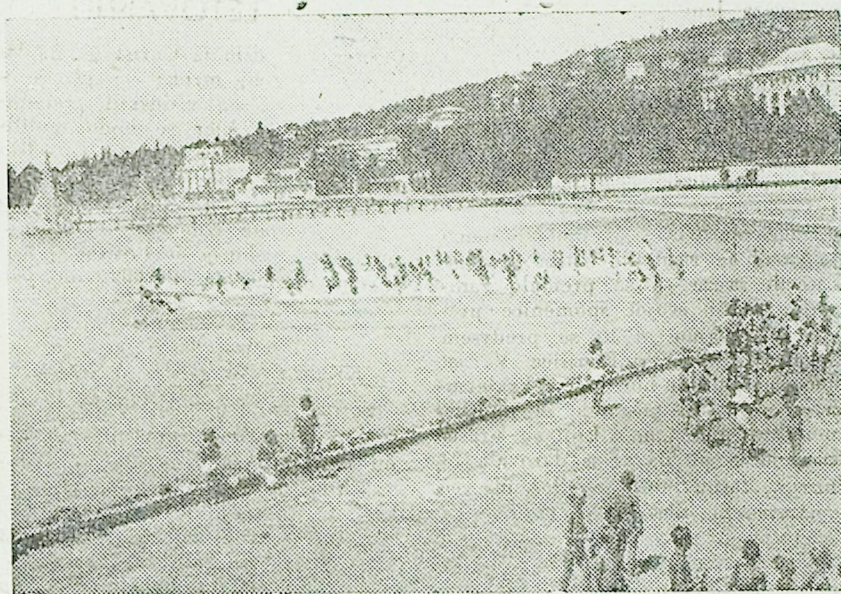
Pred mnogimi leti, ko je še cesarjeval Frane Jožef, se je neki kmet domislil, da bi mogel svojo zemljo, na kateri stoji današnja opekarna, koristneje izrabljati. Postavil si je poljsko peč in v njej začel izdelovati opeko. Dobre gline je imel v veliki obilici neposredno ob peči, tako da je mogel zalagati s svojimi izdelki bližnjo okolico. Za plasiiranje izdelkov v Trst pa niso bili dobri. Glin vsebuje namreč apnenec, ki izdelkom povzroča veliko škodo.

Ta slaba lastnost gline se dandanes kvari kvaliteto izdelkov. To pa se da odpraviti vsaj delno z dobrimi obdelovalnimi stroji, katere je opekarna svoječasno imela, a jih je naslednji lastnik odpeljal v Italijo ter namestil v svoji tamkajšnji opekarni. V opekarno v Izoli pa je postavil slabe stroje, ki so ostali po večini vse do današnjih dni.

Ta opekarna je prvenstvene važnosti za koprski okraj, ker zaklada vse gradnje v koprskem okraju z opeko in strešniki. Zraven nje so zgradili ta leta pri Sečovljah še eno manjšo, ki bi sama zadovoljevala le minimalne potrebe gradenj. Tudi opekarna »Ruda« (bivša Nardone) ni bila kdovekaj zmožna, saj je dala

jala letno komaj 1.800.000 kosov opeke, toda letos se bo stanje popolnoma spremenilo. Ljudska oblast je investirala za obnovo naprav 20 milijonov dinarjev. Od tega odpade 13 milijonov za elektrifikacijo opekarni (za električno sušilnico), kajti v starih napravah, se je opeka sušila kar na zraku, kakor je vreme hotelo. Od glavnega daljnovoda, ki ga gradijo med Koprmo in Sečovljami, bodo napravili odcep do opekarni. Razen tega so dobili letos iz Avstrije moderen stroj za drobljenje materiala in še nekaj drugih strojev za predelavo opeke. Z vsem tem se bo letna zmogljivost opekarni povečala na 4.500.000 kosov opeke in strešnikov. Z novimi napravami bo lahko opekarna izdelovala tudi glinaste lončke in glinaste vrtno ograje.

Pred časom so se opekarnarji zbalili, ker jim je zmanjkalo material, zato so poslali v Ljubljano nekaj vzorcev gline, ki so jo vzeli ob cesti, ki pelje v Koper. Laboratorij gradbenega instituta jim je vrnil glino z oceno, da je zelo primerna za obdelavo, tako so zdaj rešeni skrbi za surovine.

Portoroško kopališče

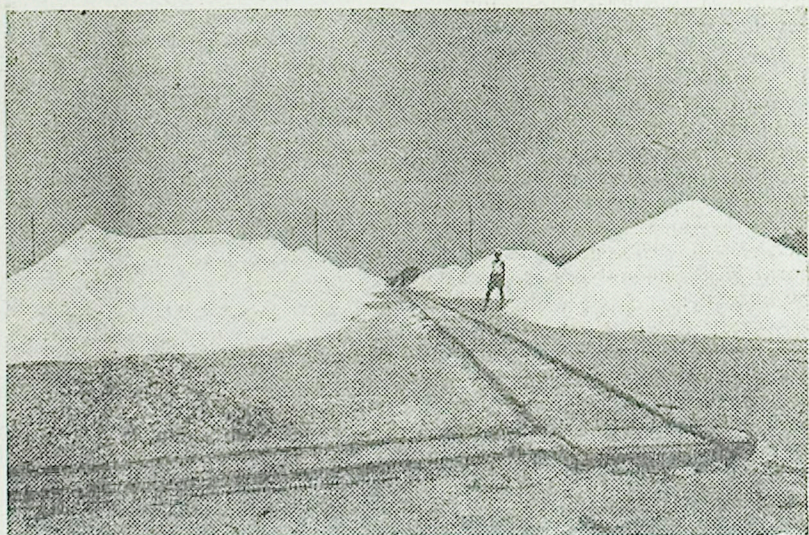
TIHOTAPCI PRED SODIŠČEM

Pred okrajnim ljudskim sodiščem v Kopru je bila te dni razprava proti štirim članom tihotapske tolpe iz Dekanov in Reke. Pavla Barega (voditeljica tolpe) in Avgust Toškan ter

Emil Novak so tihotapili iz Trsta galanterijsko blago v vrednosti 600 tisoč dinarjev, Josipina Benussi, frizerka z Reke, pa je to blago odkupovala in razprodajala naprej raznim osebam.

PIRANSKI SOLARJI SO „POŽELI“ 25.000 TON SOLI

Letos imajo piranski solarji izredno ugodne pogoje za pridelavo soli, razen tega pa so tudi uvedli nove načine dela. Zdjaj so dosegli največji uspeh — izpostavili so svoj letni proizvodni plan, ki znaša 25.000 ton soli. Računajo, da bodo kljub morebitnim vremenskim motnjam presegli do konca sezone svoj letni proizvodni plan za okrog 50%.

Na morskem obrežju se belijo soline

Ljudje navadno pravijo, da kadar kmetom suša uničuje pridelke, takrat solarji obilno žanjejo. Solarji pa pravijo, da to ne drži popolnoma. V začetku sezone si želijo več-

krat po malem deževja, da se solni bazeni utrdijo. Sicer pa je res, da je žetev solarjev v sušnih letih obilna. Toda to ni edini razlog, da so letos imeli doslej rekordno proizvodnjo. Zasluga za ta njihov uspeh je tudi v novem načinu dela,

tudi postavke za kvalitetno proizvodnjo.

Solarji so letos tudi obnovili svoje bazene za izparevanje soli, ki so zdaj v odličnem stanju. Lansko jesen je namreč v solinah udarilo zaradi visoke plime morje čez jezove in je napravilo nad 5.000.000 dinarjev škode. Kolektiv solin se je odločno lotil dela in pravočasno so uredili in obnovili bazene, tako, da so zdaj boljši kot kdajkoli.

Solarji so zadnja leta dosegli velik napredek v proizvodnji. Ko se je v solinah mudil pred časom znan jugoslovanski strokovnjak za morske solne ing. Koludrovič, ki pozna naše soline že iz avstro-ogrskih časov in tudi iz dobe Italije, nam je povedal marsikaj zanimivega. Inženir je zdaj 72 letni upokojenec, ki pa še vedno aktivno dela na področju morskih solin. Je tudi član Zvezne komisije za pospeševanje proizvodnje morske soli. Na naša vprašanja o primerjavi današnje proizvodnje s prejšnjo, je prav rad odgovoril. Privlekel je iz svoje torbe avstrijsko poročilo o stanju njihovih solin, ki ga je napisal takratni avstro-ogrski inšpektor za solne ing. Ambeser. Skupno s statističnimi poročili novejšega izvora sta z direktorjem solin tov. Pavletičem primerjala današnjo proizvodnjo s prejšnjo. Ugotovitve so presenetljive. Na površini piranskih

solin, ki je prav takšna kot za časa Avstro-ogrske in Italije — to je na področju 6.279.254 kvadratnih metrov — je Avstrija proizvajala povprečno 25.000 ton soli na leto, Italija povprečno 18.884 ton, od leta 1945 do leta 1951 pa je znašala povprečna proizvodnja 31.360 ton na leto. Torej so naši solarji pridelali v zadnjih letih povprečno 25% več soli kot za časa Avstro-ogrske in celih 55% več kot pod Italijo. Zanimivo je tudi, da je bilo tako pod Avstrijo, kakor tudi pod Italijo, zaposlenih pri solinah 600 družin s približno 3000 člani, zdaj pa opravi vse delo pri solinah 250 solarjev s tisoč člani njihovih družin.

Po mnenju ing. Koludroviča je vzrok uspehov piranskih solarjev ta: naprave za izparevanje soli so zdaj mnogo skrbneje urejene kot prej. Žetev soli — ako namreč solarji imenujejo pobiranje soli — pa je zdaj najbolj prilagojena našim klimatskim razmeram. Solarji žanjejo vsak dan sproti. Ko je sol izkristalizirana jo pograbijo in napeljejo v izparilne bazene drugo morsk vodo. Približno tako so delali tudi pod Avstrijo. Sistem žetve soli pod Italijo pa ni bil primeren tukajšnjim klimatskim pogojem. Na področju »Lere« in v Strunjani so želi le enkrat na leto, to je koncem sezone. Ta sistem je primeren za proizvodnjo soli v južni Italiji, kjer je padavin izredno ma-

lo. Pri nas pa je padavin več in zato pri sistemu vsakodnevnih žetve morebitni dež pokvari samo proizvodnjo enega dne, medtem ko je bila pri italijanskem sistemu škoda zaradi dežja mnogo večja. Na področjih solin »Fontanidža« in »Fasano« so tudi pod Italijo »želi« večkrat na leto, toda ti področji sta mnogo manjši kot prvi dve.

Seveda, če iščemo vzroke izboljšanja proizvodnje piranskih solarjev, moramo zlasti omeniti, da se je tu spremenil odnos do človeka. Prejšnji solar je bil v feudalnem odnosu in so ga neusmiljeno izkoriščali, danes pa so solarji kot ostali naši delavci solastniki podjetja, ki ga vodijo potom svojega delavskega sveta.

Kolektiv solin si prizadeva, da bi še povečal proizvodnjo. V tem letu bodo začeli poskuse z barvanjem morske vode v izparilnih bazenih. Znano je namreč, da temna barva privlači sončne žarke, medtem ko jih svetla odbija. Zato polati nosimo svetle obleke. To lastnost temne barve bodo piranski solarji poskusili izkoristiti. Zato bodo morsk vodo barvali s temno barvo, ki bo vpijala sončne žarke in s tem pospeševala izparevanje vode in kristalizacijo soli. Kakšni bodo rezultati teh poskusov je za zdaj še težko reči.

Morda bodo začeli tudi z drugimi poskusi, vsekakor pa si bodo še naprej prizadevali za čimboljšo kvaliteto. Uspehi, ki so jih solarji dosegli v zadnjih letih so dobro jamstvo za bodočnost. B. T.

do Jadrana

Z GORIŠKEGA

Na Goriškem je 10000 članov Zveze borcev

Glavni predmet razprave na V. rednem zboru borcev iz NOV novogoriškega okraja je bilo tekmovalanje v čast VI. kongresu KPJ. Zbora se je udeležilo 122 delegatov.

Okrajna Zveza borcev šteje nad 10.000 članov. Pogoje za sprejem pa ima še kakih 3000 do 4000 tisoč. To nam pove primer Vrtojbe, ki je od 350 hiš vsaka dala vsaj po enega borca in aktivista in je ta obmejna vas dala za našo svobodo in neodvisnost častno število 80 padlih borcev. Njihova vaška organizacija pa jih beleži samo 121, kar pomeni, da so bili pri sprejemanju površni in preozki. Takih primerov dobimo po naših vaseh več.

Po dosedanjih podatkih so zaključile sprejemanje novih članov krajevne zveze Trnovo, Bilje, Bukovica, Kamnje, Kožbana, Malovše in še nekatere druge. Ostalim pa priporočamo da pohite z eno izmed osnovnih nalog, da pritegnejo v svojo organizacijo vse partizanske borce in sodelavce, ki imajo zato pogoje. — Kljub omejenim sredstvom je okrajna zveza lani poslala v zdravilišče 17 borcev in okrepitvi zdravja potrebnih svojcev. Tudi letos so jih poslali že šest, štiri pa bodo odšli v kratkem. Socialno ogroženim so izdali okrog 100.000 din podpore in nekaj sto metrov blaga za oblačila. Svojem padlih borcev so izdali 1945 spomenic in 796 za žrtve fašističnega terorja. Nad 100 spomenic pa bodo še razdelili tistim krajem, katerih zveze so se premalo zanimale da bi svoji spomenice prejeli pravočasno in to so predvsem Grgar, Vrhpolje in Banjšice. V čast spomina padlim borcem so krajevne zveze po vaseh postavile že 12 spomenikov, med temi v Lipi na Krasu, ki šteje le 40 hiš in je darovala 13 borcev. Postavljenih je bilo tudi več spominskih plošč. Postavitve spomenikov pripravljajo še v Grgarju, Opatjem selu, Vipavi in Ložah. Ob priliki obhajanja 11. obletnice ustanovitve OF pa je prejelo odlikova-

nja iz NOV še 714 borcev in bork ter aktivistov.

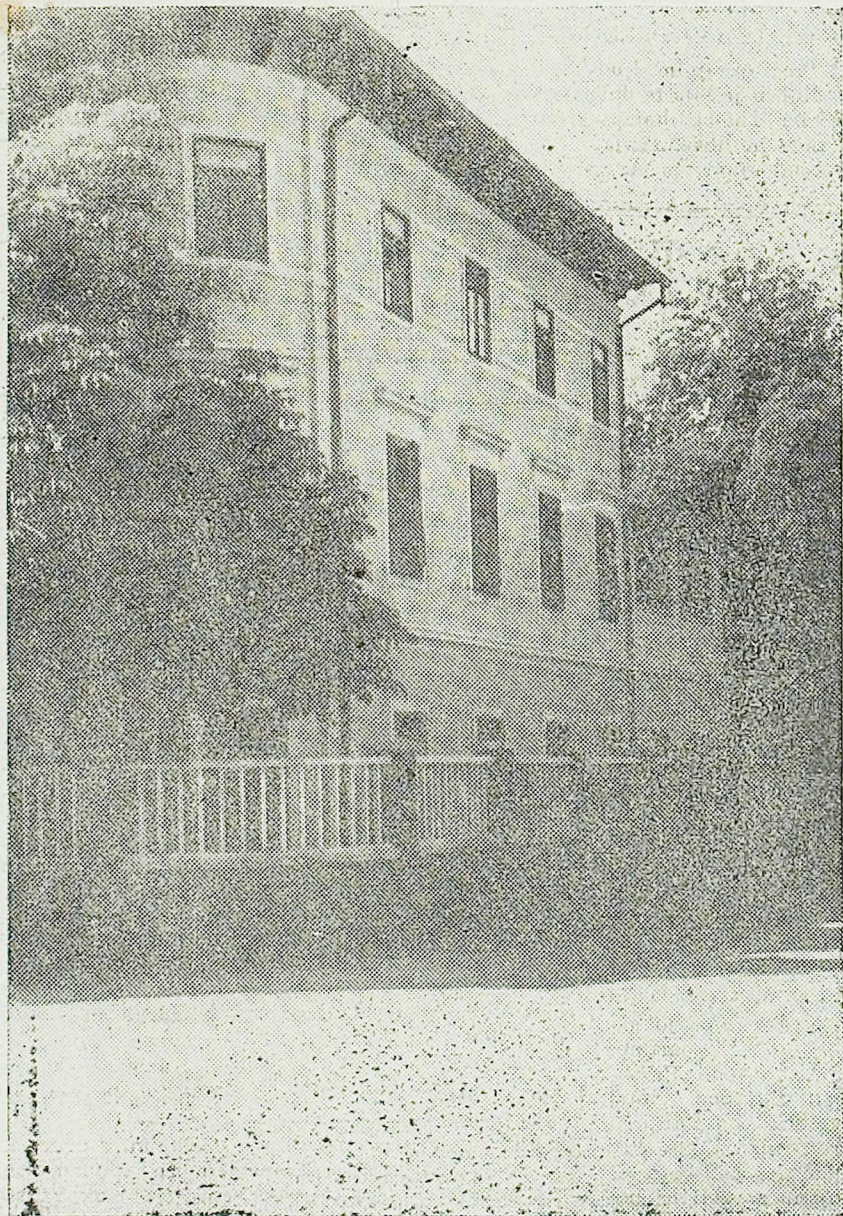
Široka razprava na zboru je bila tudi o obnovi podeželja, ki se ni povsem zaključeno v nekaterih krajih in odstranitvi grobelj po vaseh, ki kaže ugled dotičnim krajem. Kaže, da obnova ni zaključena, ker so si nekateri iz hribovskih vasi zgradili hiše v dolini ali drugem primernejšem kraju ali pa so družine izumrle, groblje pa so ostale. So pa še tu pa tam primeri, da kakšna partizanska vdova, invalid pa borec še danes živi pod gostoljubno streho soseda ali znanca in še nima nad glavo lastnega krova. Bori so v svojem tekmovalnem programu, ki so ga izdelali v počastitev VI. kongresa KPJ in napovedali hkrati tekmovalanje vsem primorskim okrajem, da bodo tudi temnu vprašanju posvetili več skrbi. Istotako bodo razširili svoje organizacije, nudili pomoč začasnim občinskim odborom ljudske oblasti in sodelovali pri pripravih za volitve novih občinskih odbornikov. Se nadalje bodo zbirali zgodovinsko gradivo, krepili obrambno moč naše države in prenašali svoje borbene izkušnje na mladino ter budno čuvali naše zapadne meje. jp.

OTROCI Z GORIŠKEGA NA LETOVANJU

Letos je odšlo iz Goriškega na letovanje precej otrok; 55 jih je v Izoli, 61 pa na višinskih predelih Črnega vrha, kjer se bodo mudili mesec dni. V Baško grapo je odšlo na 15 dnevno taborjenje 52 pionirjev. Za letovanje na Črnem vrhu je določena še ena izmena. Za letošnje počitniške kolonije je tovarna v Anahovem prispevala 400.000 dinarjev.

KEKCA BI RADI VIDELI

Skoraj ni otroka, ki ne bi že slišal o slovenskem umetniškem filmu »Kekca«. Mnogo jih pa je po goriških vaseh, ki ga še niso videli, ker nimajo v vasi ali kje v bližini dvorane za kino. Lepo bi bilo, ko bi ta film prikazoval po naših vaseh potujoči kino, saj ga otroci težko pričakujejo. B. R.

Važna prosvetna ustanova sežanskega okraja je tudi Dečje vzgajališče v Dupležah

POSTOJNSKEGA

OTAVE

Gornja Otava in druga manjša naselja so v hribovitem predelu severovzhodno od Cerklje. Ti kraji so bili skoraj povsem odrezani od sveta, saj niso imeli niti dobre ceste, niti električne razsvetljave.

Lani v novembru so zgradili cesto iz Selška do Otav, letos pa jo bodo do zime podaljšali do Rakitnega in tako bo imela Notranjska po cesti čez Otave novo prometno zvezo z Ljubljano.

V nedeljo, 20. julija so Otavci proslavili zaključek elektrifikacije. Tako je v desetih mesecih zasvetila električna luč v 73 krajih postojškega okraja.

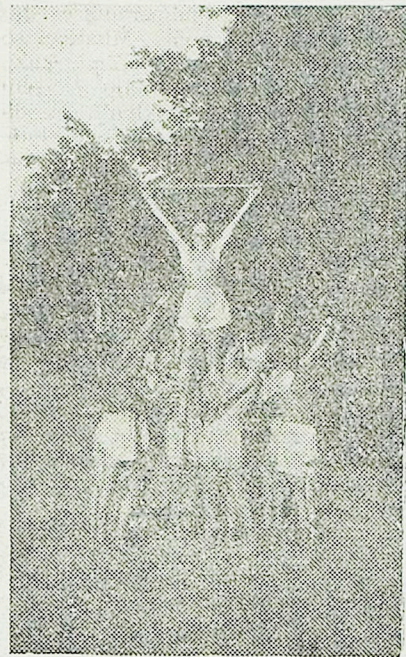
Nova cesta in električna luč bosta nedvomno pomagali, da se bo v Otavi začelo novo in naprednejše življenje. Stanko

POSTOJNSKI OTROCI V BANJOLAH PRI PULJU

Te dni so se postojnski otroci vrnili z letovanja v Banjolah, kjer jim je ob morju v brezskrbnem počitku minil najlepši čas počitnic. Največ užitka so našli na kopanju v morju. Vendar se niso postojnski pionirji samo zabavali, mislili so tudi, kako naj domačinom pokažejo, kaj znajo. Za 13. julij so pripravili kulturni nastop, ki je trajal dve uri. 60 pevcev, ki jih je vodil tovariš Reščič, je zapelo 11 pesmi. Drugi del programa je imel tudi telovadni nastop,

vendar je gledalec najbolj navdušil nastop 50 pionirjev, ki so izvajali »Žabac« v belih in zelenih krojih. Množica gledalcev je bila s prireditvijo zadovoljna, saj tako velikega nastopa v Banjolah še niso videli.

Pionirji so šli večkrat na izlet po morju, ker jim je tovarna sardin »Mirna« dala na razpolago čolne. Obiskali so tudi tovarno in bili so celo v Pulju, kjer so si ogledali zanimivosti tega mesta. M. B.

Banjole pri Pulju
Telovadne vaje na prostem

Oblakov vrh

Prejšnjo nedeljo so otroci osnovalne šole na Oblakovem vrhu uprizorili igro »Mačeha in pastorka«. Prireditev bi morala biti ob zaključku šole, a se je zaradi tehničnih težav nekoliko zakasnila.

Ne bi bilo prav, če bi šli molče mimo tega dogodka, ki je za kraj, kot je Oblakov vrh, pomemben kulturni dogodek, človek, ki pride od drugod se začudi, da v kraju, ki ima samo nekaj raztresenih hiš, zmorejo kaj takega. Nastopali so samo pionirji. Priznati jim moram uspeh, ker sem ugotovil, da so se res pridno učili.

Vse, kar je bilo potrebno za igro, so pripravili doma. Učitelj Justin Grošelj je igro režiral, za maskiranje je poskrbel tovariš Ivan Sedej, medtem ko je za kostume in morske živali poskrbel domačin Janez Učernilogov.

Ker je bila igra namenjena predvsem staršem, moram omeniti, da je prišlo premalo staršev pogledat trud svojih otrok. Ni prav, da se starši ne zanimajo za del svojih otrok. Tudi postojnski otroci ni odgovarjal, kar ni krivda organizatorjev, pač pa pomanjkanje primernega poslopja. Vaščan

STOLMINSKEGA

NAD 300 MILIJONOV DINARJEV ZA GRADNJO NA TOLMINSKEM OD OSVOBODITVE DO DANES

Dolgoletna fašistična okupacija in minula svetovna vojna sta zapustili na Tolminskem žalostne sledove. Mnoge komunalne naprave in domovi so bili porušeni. Ljudska oblast je začela takoj po osvoboditvi z načrtnim delom. Tako presega vrednost vseh gradbenih del od osvoboditve do danes že nad 200 milijonov din. Če pa upoštevamo še vse tisto, kar so napravili ljudje z lastnimi sredstvi, lahko prišemo še najmanj 45 milijonov, tako da bi narasla vrednost vseh gradbenih del v bivšem tolminskem okraju na povprečno 250 milijonov dinarjev. Pri tem ni v celoti všeta vrednost gradbenih del, ki jih je opravila v letih 1946/47 ZVU. To je delna obnova vasi Strmca, Žage, Čezsoče, Stanovišča, Svine in Fone ter opravitve manjših del na raznih javnih zgradbah v vaseh, ki so takrat spadale pod njeno upravo. Vrednost teh del znaša največ 76 milijonov.

Na Tolminskem so do danes zgradili država, zadrugi in privatniki 33 gospodarskih in industrijskih zgradb, 76 poljedelskih zgradb, 20 stanovanjskih poslopij, 5 zadrugi domov, 11 žičnic, 23 vodovodov in drugih podobnih del, 3 kulturno-prosvetne stavbe in druga manjša poslopja. Obnovili, preuredili in popravili pa so 172 gospodarskih in industrijskih poslopij, 479 stanovanjskih zgradb, 245 poljedelskih, 12 gostinskih, 10 zdravstvenih, 7 upravnih poslopij itd.

PLANINKE SO VZCVETELE

Zdaj, ko so planinke vzcvetele so vsi vrhovi naših planin v sobotah in nedeljah polni domačih izletnikov, ki se vzpenjajo za krasnimi planinkami. Posebno priljubljena točka je Stol, ki je skoraj do vrha travnat, na vrhu pa rastejo planinke. Tolminci hodijo nanj z različnih strani. Precej jih hodi na Stol iz Breginjskega kota in tudi z druge strani. Roja

TOLMIN

Zgradba za osnovno šolo, v kateri imajo nekaj učilnic tudi učiteljski inje, je skoraj popravljena. Stavba je bila skoraj neuporabna, saj je ob vsakem deževju strela puščala vodo. Danes je lepo urejena, tako da bodo otroci v jeseni z veseljem prihajali v lepe in svetle prostore.

mogoče dokončati nobene večje stavbe. Idričani in tuji so zato upravičeno kritizirali vse te nedokončane spomenike, ki mestni upravi niso delali posebne časti.

Lansko leto so mnogo popravljali privatniki in gradbeništvo seveda samo manjše hiše. Tako je ravno središče ostalo silno zanemarjeno, z mnogimi ruševinami, ki so bile odstranjene. Mestni odbor je zato že lansko leto podvzel potrebne korake in preskrbel sredstva, da bi tudi Idrija končno dobila lepši zunanji izgled in da bi se vsaj nekoliko omilila stanovanjska kriza. Že lansko leto so zelo napredovala adaptacijska dela v zgradbi ki je bila pod Italijo določena za samostan laških patrov, ki naj bi pomagali pri poitalijančenju našega okoliša in ki se sedaj preureja v vajeiški dom Tudi ruševine cerkve so bile dokončno odstranjene. Provizorično je sedaj urejen park, dokončno pa bo verjetno tu dobil mesto kulturni dom.

Treba je bilo urediti tudi okoličino in popraviti hiše. Mestni odbor je zato pritisnil nekoliko krepkeje na lastnike teh hiš ter jim pomagal pri najetju posojila Remontno podjetje sedaj maglo popravlja in oplešuje vse te hiše, tako, da ima mesto že sedaj mnogo lepši videz. Dve manjši hišici pa bo treba podreti. Motil bo samo še stari magazin, ki ga lečes na zunaj verjemo še ne bo mogoče urediti, pač pa se bo kmalu začelo z urejanjem prvih prostorov za muzej. Končno bo rešen tudi problem starega teatra, ki izhaja še iz časov Marije Terezije in je sploh najstarejša gledališka zgradba na Slovenskem.

Vsako leto med počitnicami stojimo pred problemom kopanja. Idrija je v bližini mesta ledenomrzla, v novem jezcu pri Kobili pa smotno nevarna zaradi težkega dostopa do vode. Mnenja smo, da bo eden prvih problemov, ki jih bo moral rešiti mestni odbor, je zidanje bazena! L. S.

Tržaška zavarovalnica D. D.

Ravnateljstvo v Piranu, Trg Sv. Roka 4, telef. 21

prevzema zavarovanja proti škodam, ki jih povzročajo
POŽAR, CIVILNA ODGOVORNOST, NEZGODE, TATVINE Z
VLOMOM; NEVARNOSTI PREVOZA PO MORJU IN PO KOP.
NEM, POŠKODBA MOTORNH VOZIL; TOČA, POGIN ALI
ZASILNI ZAKOL ŽIVINE ZARADI BOLEZNI ALI NEZGODE

Olepševalna dela v Idriji

Znamo je, da je bila Idrija med vojno zelo prizadeta od bombardiranja posebno v središču mesta. Bivši Idrijski okraj je dobil mnogo sredstev za obnovo, vendar so bila ta sredstva večinoma porabljena za podeželje. Nekaj teh sredstev je bilo sicer dodeljenih tudi mestu, vendar v tako skopi meri, da ni bilo

NOČ NA RIBIŠKI BARKI

Matija A. Maležič

SONCE je tonilo v vzvalovani morski gladini, ko je ribiška barka kapitana Nicole Baccija zapustila koprske pristanišče in odplula na odprto morje. Nad Tržaškimi zalivom so se vlekle sivi oblaki in bosonogi ribiči italijanske narodnosti, ki so stali na njeni palubi, so z zaskrbljenimi obrazi zrlj vanje.

»Ze dvaindvajset moči zagovestjo smo prebili na morju. Ko bi tudi nocoj ne bilo nevihte je rekel se demedsetletni stavec Currente Nazario in se zeleknal na ladijskem podu.

»Oblaki se bodo razkadili!« mu je odgovoril Delcornte Francesco, ribič z lokavimi, majhnimi očmi in krepko potegnil kraško črnino iz velike pietenke.

Legel sem na ribiške mreže, pokrite s platenkami in si naslonil obraz med dlanj. Vdihaval sem sveži morski zrak in zrl na starodavni Piran, ki se je dvigal nad morjem. Mesto je pokrivala patina dolgih stoletij in tudi morje, vedno sveže in čisto, je v večernem mraku izgubilo svoj blešč. Oljnat valovi so pljusnjakajoče udarjali v svo zidovje in ob kamnite črni na obrežju ter se počasi spet zlivali v morje, kakor bi ne mogli kljubovati divji močenoosti narave in delom človekove roke.

»Castelli antiche!« mi je rekel Stradi Antonio in pokazal z roko na utrdbe piranskega gradu, čigar stolpci so se jasno črtavali v krpavodolci večerni zarji. »Moj ded jih je pomnil tako, kakršni so in tudi njegov stari oče je svojim vnukom često pravil o njih.«

Tudi slovenski suznji — sem si mislil ob teh Antonijevih besedah — so vložili v to živo zidovje svoj znoj in svojo kri. Pred očmi so se mi zvrstile davne podobe: Kako delec so že fasti, ko so se Kopr in Piranu, dalmbašinski in sredozemskim pokrajnam gospodarili bo-neški levi. Nasilje in izkoriščanje pa sta bila vedno kaznovana. Tudi gospodarice morja, nekdanj slavne republike svetlega Marka, je bilo konec ...

Mir v Campo Formiu. Poslednji dož Ludovicus Manin je klonil ... Prišel je nesmrtni Bonaparte ... Vojne na severu — vojne na jugu ... Ribiči, predniki Delcorntijev, Baccijev in Stradijev ga so s slovenskimi in hrvaškimi tovariši okrog Pirena, Portoroža in Novega grada še vnaprej metali mreže v morje, kakor bi se nič ne zgodilo in kakor bi Evropa ne valovala v ne-nemirnih bojih ... Preveč so bili zaverovani v svoje morje in edino njega so ljubili z vsem srcem. Dedi so jim pravili o dolgi vrsti prednikov, ki so se z vesli odpravljali na

osem pa tudi deset morskih milj dolgo ribiško pot in se v jutranjih urah z obilnim ribjim plenom vrnili z nje ...

Na barki se je pokazal kapitan Nicolo Bacci v razcefrani hodnični srajci in z glasom pomorščaka, ohreplega od večnega ukazovanja, zavpil:

»Dečki, dospeli smo! Odprite čolne!«

Tovarniški so izpolnili njegovo povelje, kakor bi trenil z očmi. Dva manjša ribiška čolna sta se v slepeči svetlobi električnih luči odrgala od barke, le-ta pa je plula še kake pol milje oddal. Ko je Felice Sciajov ugasnil motor, sta stari Nazario in lokavi Francesco stekla proti ladijskemu kljunu in spu-stila sidro v morje.

Nedolgo za tem se je tudi na mornariki barki in okrog nje razli bleščeči sij močnih svetilk. Sedel sem nasproti kapetana in gledal v njegov od sonca in solnatih vetrov opaljeni obraz. Izpod gostih obrvi nekdanjega mornarja, ki je videl v Egipt in mnoge francoske luke, so se svetilkale velike modre oči. Njegov nagubani obraz je pričel, da je prebil več noči sredi morja, kakor pa doma na svojem ležišču. Prižgal si je cigaroto, mi še enkrat ponudil široko lopatasto roko in rekel:

»Noči brez mesečine so prava sreča za ribiče.«

»Zakaj, kapitan?« sem mu rado-vedno segel v besedo.

»Ker, zakaj?« mi je smejljaje odgovoril. »Čolovo si doma daleč za morjem, da tega ne veš. No, nič zato, tudi to ti povem, moj dečko!«

Vnovič si je prižgal cigaroto, ki mu je bila medtem ugasnila, so dvignil in rekel: »Pojdaj z menoj!« Sel sem za njim na ladijski kljun, legel čez rob barke in se zazrl v vodo. Okrog nas je v divjem plesu plavalo na tisoče sardin, sardel in drugih morskih rib.

»Si videl?« me je vprašal.

»Videl.«

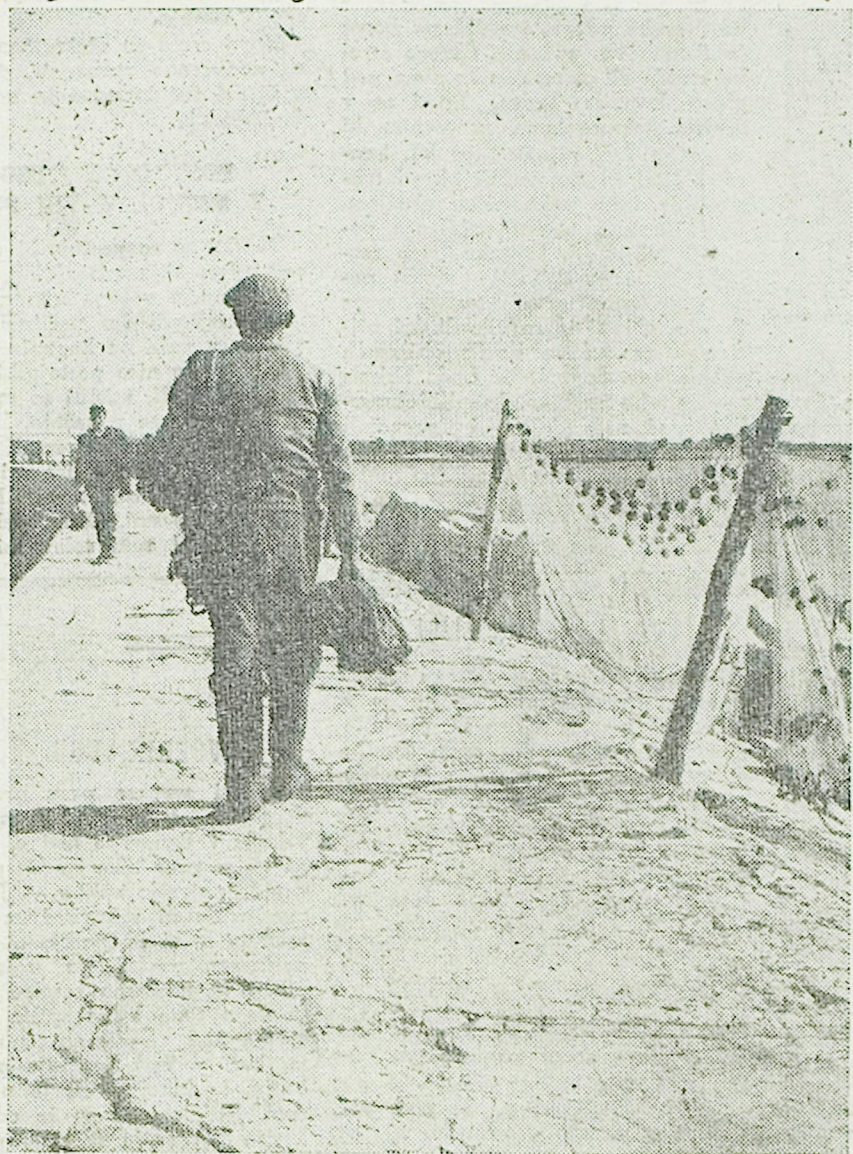
»In zdaj veš, da svetloba z barke privablja ribe na eno mesto, medtem ko jih mesečina razlije po vsem morju?«

»Vem, kapitan.«

Ribiči so zlezi skozi majhno odprino v barko, legli na pograbi in vsaka razdalja so med oglašujočim ropotom dinamo motorja trdno zaprli. Na palubi smo ostali samo kapitan, stari Nazario in jaz.

Medtem ko sva s kapitanom točila na trinke utrne sardine in sardete, je brkati stavec govoril:

»Poloti med ribiči na morju. Ali moreš doživeti kaj lepšega? Drugačnoma pa je pesem ribiške zime, sredi januarja rečimo, ko nas barka po-

Po neprazni noči k počitku

nese do Novega grada in se dlje ...

Po njeni palubi hodimo in se sprehajamo. Na palubi smo ostali samo kapitan, stari Nazario in jaz.

Medtem ko sva s kapitanom točila na trinke utrne sardine in sardete, je brkati stavec govoril:

»Poloti med ribiči na morju. Ali moreš doživeti kaj lepšega? Drugačnoma pa je pesem ribiške zime, sredi januarja rečimo, ko nas barka po-

nese do Novega grada in se dlje ...

Po njeni palubi hodimo in se sprehajamo. Na palubi smo ostali samo kapitan, stari Nazario in jaz.

Medtem ko sva s kapitanom točila na trinke utrne sardine in sardete, je brkati stavec govoril:

»Poloti med ribiči na morju. Ali moreš doživeti kaj lepšega? Drugačnoma pa je pesem ribiške zime, sredi januarja rečimo, ko nas barka po-

nese do Novega grada in se dlje ...

Po njeni palubi hodimo in se sprehajamo. Na palubi smo ostali samo kapitan, stari Nazario in jaz.

Medtem ko sva s kapitanom točila na trinke utrne sardine in sardete, je brkati stavec govoril:

»Poloti med ribiči na morju. Ali moreš doživeti kaj lepšega? Drugačnoma pa je pesem ribiške zime, sredi januarja rečimo, ko nas barka po-

nese do Novega grada in se dlje ...

Po njeni palubi hodimo in se sprehajamo. Na palubi smo ostali samo kapitan, stari Nazario in jaz.

Medtem ko sva s kapitanom točila na trinke utrne sardine in sardete, je brkati stavec govoril:

»Poloti med ribiči na morju. Ali moreš doživeti kaj lepšega? Drugačnoma pa je pesem ribiške zime, sredi januarja rečimo, ko nas barka po-

vajene roke ribičev zmetale mrežo v vodo.

Zapel je vitez: gosta mreža je bila sklenjena in nobena riba ne bi mogla več uiti iz njenega objema.

Dečko, ki je sedel v razsvetljenem čolnu je ugasnil še zadnji dve luči in se s čolnom previdno umaknil preko plavalčkov, ki so držali mrežo ter jo obesil na čoln.

Začnimo, razgajci, lov ne bo slabše je ukazal Stradi Antonio, kapitanova desna roka.

Devet orjaških ribičev v mokrih platenih predpasnikih je zgrabilo za mrežo in jo z zajetnimi kretnjami jemalo iz morja. Sklenjeni krog se je zmerom bolj ozil, dokler niata čolnici in motorna barka trčila skupaj.

Najmanj pet stotov rib je bilo nekaj minut pozneje na krovu. Riba se čudrčala s svojimi plavutmi in repi, da so njihove svetle luske letele daleč naokrog. Ribiči, veseli nad obilnim lovom, so si zadovoljno prižigali cigarote, medtem pa je tudi glasno bumenje v vspanjlu, kamor so bili zmetali svoj plen, počasi zamiralo ...

Po dolgi noči se je prebutilo sve-že polnočno jutro. V Trstu, ki je vso noč žarel pred našimi očmi, je ugasnil še zadnji svetilnik na pristanišču, kakor bi se bal prvih žarkov jutranjega sonca, ki je zdaj rdelo v velikanem kolobarju nad Sv. Nikolajem. Bosonogi ribiči so počej čistili svojo barko, med spemajo de-dova pa so se nad ladijskim jam-borom vršele spretelavice še morsk-galebi. Zdaj pa zdaj so se urne priče spustile proti moku nad vodo gladino, zapile svoje arabeske-ljive kljune v mečko vzvalovano morje, kamor so ribiči zmetali še zadnje ostanke z barke in spet ja-drno zaplavalje v azurno svežino no-vega dne.

V Izoli, majhnem mestecu ob morju, je ribiška posadka, s katero sem preživljal to nepozabno noč, prodala svoj dragoceni tovar. Iz Ampeleje in Arrigonija, daleč po svetu znanih tovarm sardin, so se dvigali oblaki gostega, črnega dima ...

Cepcav je nebo grozilo s svojimi

Z jeepom okrog Brkinov

Brkinski pisatelj France Magaj-na me vleče še nekaj let za pero, da bi opisal svojo sošojko domovino, kakor je uspelo njemu opisati vrensko dolino, Barko, Brkine in povrhu še doživljaje njegovega konjč-ka, ki je obredel ves zgornji Kras. Ponavadi vsi pisatelji in noveli-sti začnejo z besedami »tako je bilo nekdo«, mi pa bomo začeli z besedami »tako je danes«.

Odšli smo iz Kopr, starodavne-ga mesta s širokimi ulicami in drevoredi, mimo kufčicega napi-sa v italijansko in slovensko, ki pravi, da je mestna zbiravnica na levo. Zapustili smo ta hlev in di-velj z 80km na turo proti Ljublja-ni, katero ne bomo nikoli dosegli, ker je kilometražna danes predraga. Sklenili smo, da v naglici obiščemo samo Brkince, da slišimo njihove želje in težave ter se takoj vrnemo v uredništvo, ker čas beži.

Naša prva postaja je bila v Ko-zini, kjer se na znamenitem »pla-ku« ustavlja dnevno razen vseh av-tobusov še stotine avtomobilov, kamionov še stotine vozil z vprežno živino. Nadejali smo se, da bomo naleteli na ljubeznivo gostojubje, toda zmotili smo se ker v »Madrancu« ponavadi nimajo nikdar tistih siva-ni, katere gosti gosti, ampak samo stare sardine v škafli, seveda brez kruha, čeprav je samo 20 m do pe-karne.

Pročur nam ne dovoljuje da bi podrobno opisovali to obsejno po-slojanko. O njej bomo spregovorili malo bolj podrobno v naših na-slednjih reportažah, ker se nam da-les mudi naprej. Pot nas vodi po oboknih Brkinji, mimo Rodika, Kačič, proti Matavunu, Skocijancu, jumi in Vremcu, kjer smo se hi-poma znašli v gostoljubni hiši slo-venskega pisatelja Franceta Magaj-na.

Cepcav je nebo grozilo s svojimi

obilnim dežjem, ki nas je spre-mljalo kasneje na vsej naši brkinski poti, smo vendar ulovili nekaj br-kinskih vtisov v Magajnovi hiši. Predvsem je poudaril, — da ni pra-vaj Brkinec in tako trdijo vsi ljudje, ki smo jih srečali na poti. Ne ve-mo, zakaj se ljudje toliko otepa-jo brkinskega naziva. Mogoče za-rti tega, ker so Brkinsi siromahni, zlasti letos, ko jim je vse uničila suša in v zgodnji pomladi sneg in led. Siromastvu je uprlo pomladi v precejšnji meri tudi slana, ki je uničila fižol in druge prideleke, ki so potrebni za prehrano prebiva-lstva.

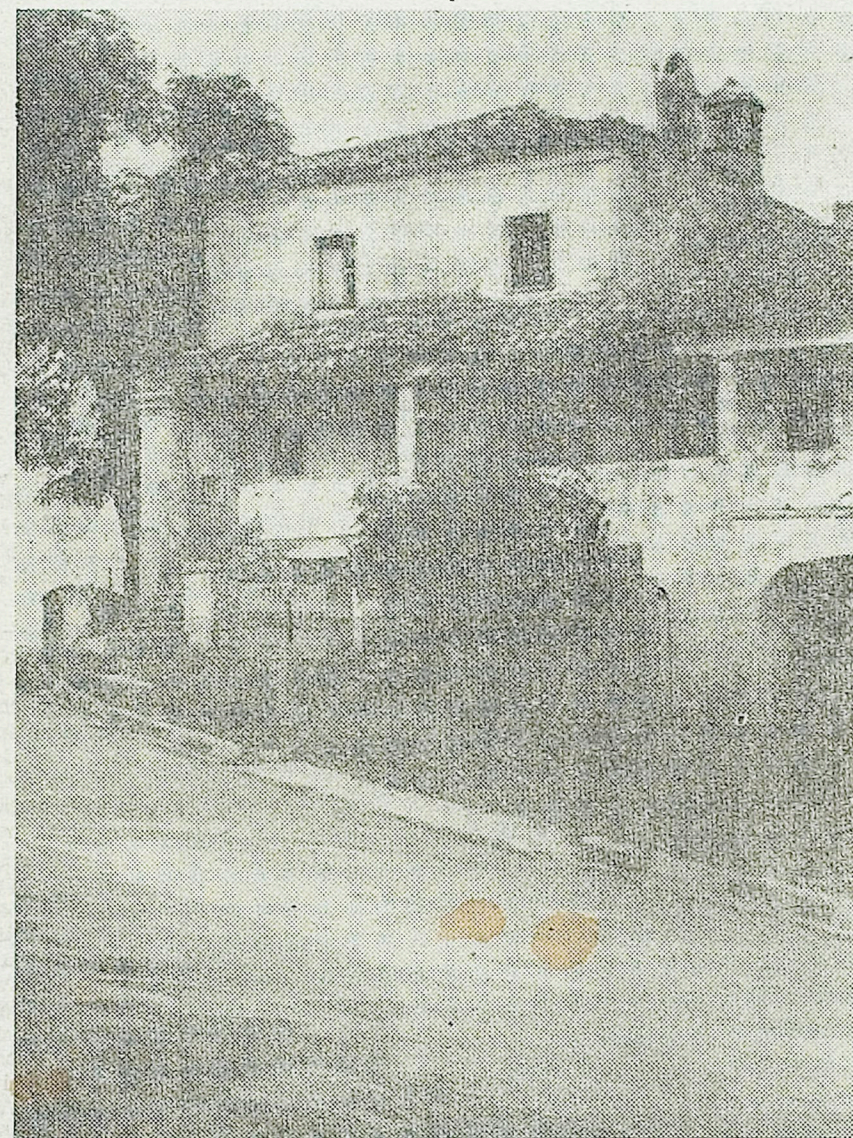
Mudilo se nam je naprej, ker bi radi v naglici obšli vso Brkinsko republiko od Kozine do hrvaške meje v Rupi in nazaj grede mimo Podgrada, Obrova in Materije v Ko-zini. Usavili smo se za hip pri Lu-njevih, da bi zvedeli kaj novih br-kinskih vestí, toda odšli smo разо-čarani, ker je stari Lunjev oča kar v začetu dejal, da letos ne bo nič sadja, ki je glavni vir dohodkov Br-kinov.

V Bistru, — kakor pravijo temu kraju domačini, — nismo zapazili nič posebnega, zato smo z jeepom odbrzeli v megi in dežju proti Re-ki. Na meji slovenske in hrvaške republike v Rupi smo sklenili, da se vrnemo nazaj po drugi cesti, ki deli Brkine od Očkov.

V dežju smo pustili Sapjano in Pasjak, se povzpeli na najvišjo toč-ko pri Skaradu in se oddal spusti-li do čičko-brkinske republike. Tam se nas prav lepo pogo-služil, kakor je že stara navada, to-da kljub temu smo morali plačati 100 dinarjev ker so proslavljali roj-šumi in smrt sv. Jakoba. Tako de-lajo že leta in leta, odkar jim je grof Frankopan zgradil Stari grad na vrhu vasi. Zapustili smo Sotlar-je na levi strani ceste in jo mehča-li

proti Obrovu, ki deli Očce od Brki-juv ter si prisvaja naslov glavnega mesta čičko-brkinske republike, če-prav se njima vsej posejajo za to. Za tem smo obiskali Gradišče, kjer zu-naj vasi samuje majhna cerkevica, občana z velikimi lipami. Tamkaj je pod magično lipo, ki še danes stoji pre-več kot dvestopetdesetletni le-ti noči kranjski zgodovinar Valva-sor, ki je 1689 napisal znamenito knjigo z naslovom: »Slava vojvod-ne Kranjske«.

Sploh lahko rečemo, da je cesta med Trstom in Reko zelo znameni-ta in bogata na dogodkih. V Trstih časih so se po njej valile rimske legije, ki so prodrale iz Rima mi-mo Akvileje proti Tosatu in Bal-kanu. V nejnovejšem času so Mus-solinijve horde uporabljale to ce-sto za svoje imperialistične podvi-

Najstarejša hiša v Kozini, ki bi ve lela povedati marsikaj o tem delu slovenske zemlje. Po cesti ob njej so se odpravljali na roparsko zav-jevalni pohod proti Slovincem v n davni preteklosti tudi nosilci ita-lijanske dvatisočletne kulture.

SLOVENSKA BESEDA

31

Florjo, kaj si kuntent, ke je fi-niša šula?

Džani, kaj češ, de jel Telkei, tel-kei, de sen pasou čez bučo nad ključa. Zdej bon bui manko ano malu u mere.

Florjo, čuj, čuj, za ker je lepa vitme, ka ne bi lehku šle u banje San Nikolo?

Džani, režen jemaš! Ma kaj, ke je poučo kulo.

Ka ni korjora, ke buo brž par-tirala ča siz štačiona. Jest grem po bišketeto in ti hoj siz korjora. Se buomo ben vidti duole.

Florjo in Džani eta jo mahnila poci itopališču Sv. Nikoča.

Vidi ga, vidi ga, ka ni vre leti?

Muči, ka mi ni šla kađena uen po pje jen sem muogu muoti, dokler je ničen dau na na pošto. Jemaš šetle per roči? Vzeti cije-glić anka zame!

Feni, feni! Soldti ka sen jemu mičene križe dens z njimi? Ku sem priuo na štačion, je korjora bla vre u moto. Ma usenaki mi so stavle, faturin je muogu jet siz kabine in mi je dau ceglič. Denes jemanam samo pagolo. Kur sen tou placat faturine, vidim, de nimem

ge proti vzhodu. Seveda so se opek-le tudi po zaslugi Očkov in Brki-nov, ki so jih preslanjali vse tja do Trsta in še naprej. Tudi današnji predsednik italijanske vlade De Ga-speri sanja o tej cesti. No, sanje niso prepovedane, in naj kar na-prej sanja. Obrovci in Gradiščani so nam povedali, da jim primar-kuje zemlje in dežja, in da bi žive-li mnogo bolje, če bi imeli tega v obilici. Pripravljeni so prodati na milijone don kamna, samo če bi sa-ili poštenega kupca. Mogoče se bo tudi ta našel.

Zatem smo se spustili proti Ma-teriji, Hrpeljam in Kozini, da bi uulovila staro cesto proti Kopr-u, kamor so nekdanj hodili glačeval-»mrank« Oči in Brkinsi grofu. Mon-tecoliju za kamne in brinje. V Koper smo prišli čez v temi in dežju. Drugič bomo opisali naša dožvet-ja z vrilmi Čiči in Brkinsi, ki živijo na meji med Slovenijo in Hrvaško. —di.

OBREZDELNIH BOGATINIH

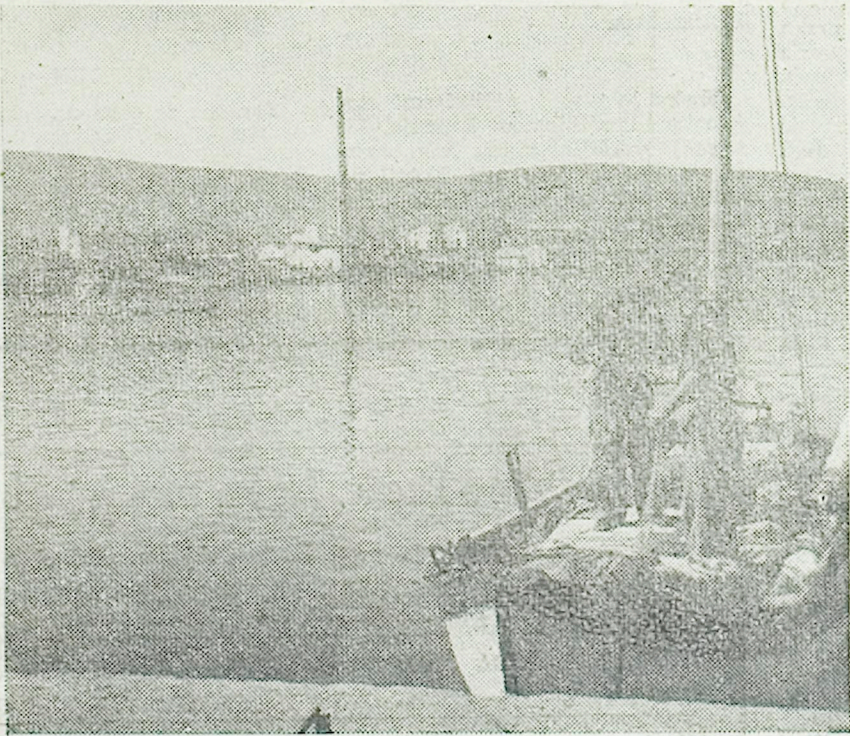
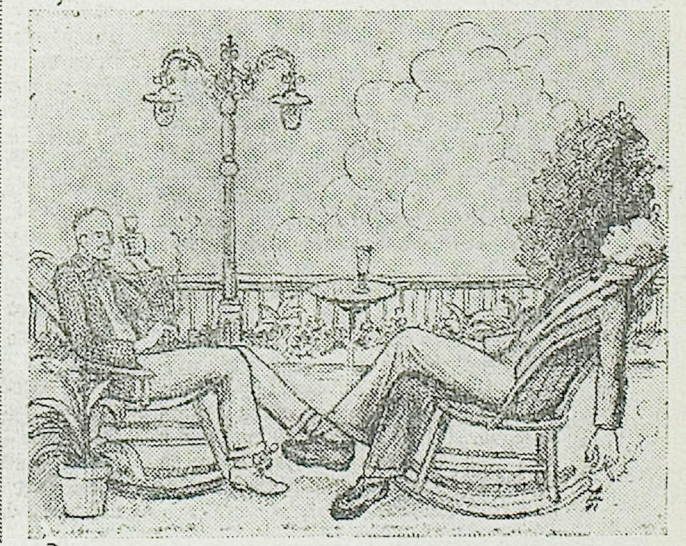
George Bernard Shaw

G. B. Shaw se je rodil 1856 leta v Dublinu na Irskem, vendar je večidel svojega življenja preži-vel v Angliji. Po moji devetnajstega stoletja je začel pisati romane, a ni uspel. Zaslovel pa je kot literarni kritik, glasbeni in dramski kritik. Pro-slavil se je tudi kot resen ekonomist in filozof. V začetku dvajsetega stoletja se je začel baviti tudi s pisanjem dram in po nekaj letih uspel. Uspeh njegovih del je v veliki meri posledica tega, da je tudi takrat kadar filozofa in politizira, umetnik. Je zabaven in zanimiv tudi, kadar piše o dolgo-časnih stvareh. Umril je 1950.

Naj vas pri tem poglavju mihak ne zmoti dejstvo, da ljudje z velikimi dohodki, ki jih niso sami zaslužili, ni-kakor ne lenarajo in ne postopajo kar tja v dan živah-nejši med njimi se celo preveč ženo, tako da morajo kdaj pa kdaj v zdravilišče, da si opomorejo. Tisti, ki skušajo življenje spremeniti v eno samo dolgo počitnice, spozna-jo, da si morajo odpošiti tudi od tega. Lenarjenje je tako nenaravno in dolgočasno, da je svet brezdelnih bogati-nov kakor mu pravijo, svet nenehne delavnosti, ki od-sile utruja. Na starih knjižnih polkah boste morda našli pozabljenke knjige iz devetnajstega stoletja, v kateri se kakšna viktorijanska modna dama otepa očitkov lenobe s tem, da opisuje dnevni red v svojem gospodinjstvu in na obiskih po Londonu; jaz bi šel dosti rajši prodajat vezalke za čevlje, kakor da bi mi bilo usojeno tako ži-veti. Na leteli je šport tako potanko organiziran, da ima vsak mreev v žetli svoje posebnosti, v ta namen potrebne ribe in pišce gaje tako skrbno, da je za ubijanje vedno to-raznolago. Nevarnosti in sitnosti dejanja, o katerih se revežem v mesih njih ne sanja, so v podedeljih dvorih, kjer zločinari vrst komaj velja za nesrečo, čisto vskanjanje reč. Če ni športov, so pa igre: smučanje in sankanje, polo, igranje na umstnem ladu in še kaj. Vse to zahteva precej več telesnega napora, kakor bi ga bila voljna žrtvovati ta in ona revna ženska. Mlada dama bo po takem napornem dnevu med večerjo in spanjem pre-plasla dajšo got, kakor jo opravi poštar. Resnično edi-ni ljudje, ki so prav nesramno leni, so otroci tistih, ki so pravkar obogateli, otroci onovopečenih bogatincev. Ker ti nesrečni srečniki niso ne ateistični izurjeni ne družabno-disciplinirani, kakor stari bogatinci, pri katerih je tako-imenovano »lepo življenje« izbrušena umetnost, ki zahteva strogost učenja, ne vedo, kaj bi sami s seboj počeli. Zato je njihovo brezglavo pohajkovanje in požiranje čo-kolednih krem, cigaret, koktejlov in slabe vrste rama-nov in ilustiranih revij ob prevražanju iz enega velike-ga hotela v drugega v dragih avtomobilih zares pmla-ovanja vredno. Ze naslednji rod zapravi premoženje, ali pa gre v šolo k tistemu razredu, kateremu zdaj lahko pripada, ter si pridobi njegove spretnosti njegovo disci-plino in navado.

Poleg spantanskega načina življenja, ki so ga iznašli zato, da zaposluje ljudi, ki jim ni treba delati in ki je pravzaprav ostanek stare plemenske uradtve, ko so bo-jevniki lovili in se bojevali, žens pa gospodinjile, je še javno delovanje, s katerim se mora ukvarjati vladajoči razred, če naj odbrži v svojih rokah vso politično oblast, ker je to delo zastojnsko ali pa tako slabo plačano, da ga ne more prevesti nihče, kdor se z delom preživlja, nadalje ker so za višja mesta v državni službi potrebni izpiti, ki jih ne more opraviti nihče, kdor nima za seboj zelo drage izobrazbe, ostaja to delo v rakah bogatincev. Le tako si lahko pojasnimo sicer čisto razumljivi odpor lastniškega razreda zoper vsak povzpeti da bi delo v pla-menitu razočarano plačano, čeprav imajo sami pogla-vitna mesta v parlamentu. Ceprav so sami bili častniki v armadi, so storili vse, da častnik ne bi mogel živeti s svojo plačo. Ceprav so se tegli za vsak dežel v parla-mentu, so odklanjali, da bi država plačevala poslance in njihove volilne stroške. Ceprav so videli v diplomati-ski službi svoj rezervat za svoje mlajše sinove, so vendar stavili pogoj, da ne more biti sprejet noben mladenič, ki nima vsaj štiri sto funtov lastnega letnega dohodka. Bo-riši so se in se še borijo, da od političnega dela nihče ne bi mogel živeti, sicer bi se uprava odprla tudi revnim, oni pa bi bili ob svoj monopol.

Ker pa delo pri upravi države mora biti opravičeno, ga morajo opraviti sami, če ga nadejo prepustiti drugim. Zato najdete bogatinc v parlamentu, v diplomaciji, v vojski, v pravosodju in krajevni samoupravi, da ne go-ovorimo o upravljanju njihovih posestev. Ljudi, ki tako delajo, pravzaprav ne moremo imeti za brezdelne boga-tinec. Zal pa opravljajo to delo pri vladanju s predso-dni. (Nadaljevanje na 10. strani).

Pred lovom

Za njim se je v vrtilnih dvigal prah in se lahno spustila na gmo-ki je pokrito z debelo sivo plastjo razlo pokrite ceste.

Kamion se je počasi približeval. Bori so se neštrno prekladali na svojih mestih. Ta je popravil in utirjal puško na zasilno zgraje-nem preobratu pred seboj, drugi je odločil še večjo, ki mu je, kakor se je zadelo, zakrivala pogled; vsak je našel kakšno malenkost, četudi je prej že najmanj desetak vse pregledal in premislil. Potreba, da se nekoliko raztresel in skrajša-mučno dolge minute čakanja in na-petosti, zahteva v takih trenutkih, da se z nečim zaposli. In okoli se vidijo tisoč raznih malenkosti, ki se ti zazdijo važne ter se čudiš, ka-ko si jih prej mogel spregledati.

Poslednji ovinek! Stetka kabine so se zablščala v soncu. Na stre-hi se je zarežala ocv »Breda« ob kateri je stal v pripravljenosti ita-lijanski mitraljezec. Drugi so s pu-škami v rokah sedeli izza njega. V kabini šofer in poleg njega dva oficirja.

Slavko je pridisnil strojnico še tesneje k rami in sprožil. Dva stre-la. Nato trenutek tišine. Njegova strojnica ni dala več glasu od sebe. Odgovodila je popolnoma. Istosa-no so zahtevali zavce avtomobila, da je člo skozi ušesa in voljaki so se pripravljali, da poskokejo na tla. Toda preden se je kamion ustavil, je Voljko, ki je bil pripravljen na vse, že udaril s težko krasajevko ob ko-pošo puško in jo zavil na sovraž-nika.

»V zaklenje je še komaj imel čas opozoriti svoje, ko so s puškami tokli po fašistih.

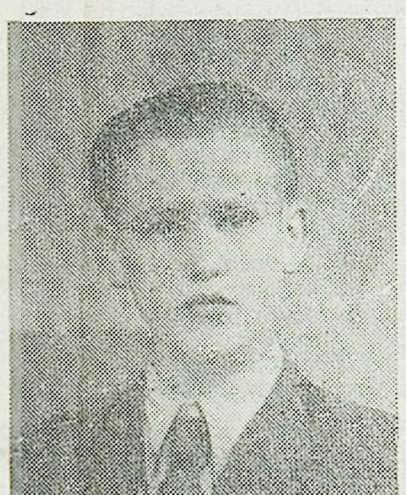
Zemlja se je sresla. Iz kamiona se je dvignil gost črn dim. Ob Nano-su se je v dolgem odmevu med ska-lami razlegla eksplozija bombe. Ljudje so bili zunaj na polju so častali in se zagledali v oblak pra-ha in dima.

Stranice kamiona so se razletele v drobne trske in na obe strani so vseli razginiti deli uniform, po-vlajani in krvavi. Avto se je zabil v zid ob gornjem jarku ceste in ob-stal. Vse kar je bilo zadaj na ka-mionu je bilo mrtvo.

»Juristi«

Voljko je z nasojenim bajonetom planil iz krita. Za njim so se za-galji ostali.

Ker strojnica ni delovala, so šofer in oba oficirja, ki so bili spre-daj v kabini, ostali nepokrokovani. Oficirja sta med tem časom skoči-la pod kamion, odkoder sta se, do-bro krita, pričela upirati s pistola-mi. Uiti nista mogla, ker sta bila na gornji strani ceste, in ker sta vedela, da jim ne bo prizanešeno, sta se krčevito branila. Eden se je kmalu smrtno zadet prevrnil v pra-

»Partizan Srečko-Nabergoj Anton, rojen 4. novembra v Podgriču pri Lozicah v Gornji Vipavi. V partizan-je je vstopil 28. maja 1942. Padel je še isto leto 21. julija v boju s faši-sti na pobočju Nanosa.

Nekaj misli ob zaključku prve sezone koprskega gledališča

Sele po pretekli gledališki sezoni lahko govorimo o delovanju stalnega gledališča v Kopru. Pod isto streho se poleg nenehnega gostovanja različnih prosvetnih grup obeh narodnosti enakovredno razvijata dva ansambla: slovenski in italijan-

Prizor iz Golarjeve veseloigre »Vdova Rošlinka«

ski. To dejstvo naj bo za vzgled vsem obiskovalcem našega naroda, kakor ravna socialistična Jugoslavija z manjšinami na svojem ozemlju. Ljudska oblast nudi gledališču vsa moralna in materialna pomoč, brez katere kulturna ustanova ne bi mogla živeti. Tudi na tem področju popravlja gledališče krivico, ki jo je storil fašizem našemu ljudstvu. S slovensko besedo, ki je bila v teh krajih toliko let zatirana, prihaja med ljudstvo, vzbujajo ljubezen do materinskega jezika in uči spoznavati gledališko umetnost, za katero je naš narod vedno kazal veliko veselja in magčenja.

Tudi in naporno je to delo, a vendar hvaležno. Začetek je bil težak. Prišli je bilo povsem znova. Okrog novo porajajočega odra so se zbrali ljubitelji dramske umetnosti, brez gledališke tradicije, brez potrebnega takozvanega fundusa v garderobi, kulisa in še na stotine prepotrebah drobni stvari, ki so nujne za življenje vsakega gledališča. In prav tem poštenovalnim članom gre zahvala, ker so v težkih pogojih premagali vse težave.

Ce pregledamo ob koncu sezone dejavnost tega ansambla bomo videli, da čepo nese in da ima potrebno vitalnost. Seveda je preuranjeno govoriti o kakšni homogeni celoti ansambla kot takega, vendar se že kažejo iz storjenega dela lahni

obrisi bodočega povoljnega razvoja.

Gledališče je pričelo svojo prvo sezono ob proslavi 400-letnice slovenske knjige z literarno reportažo o Ivanu Cankarju: »Moje delo je knjiga ljubezni«. Reportažo je ponovilo na sam dan 33. obletnice smrti Ivana Cankarja 11. decembra.

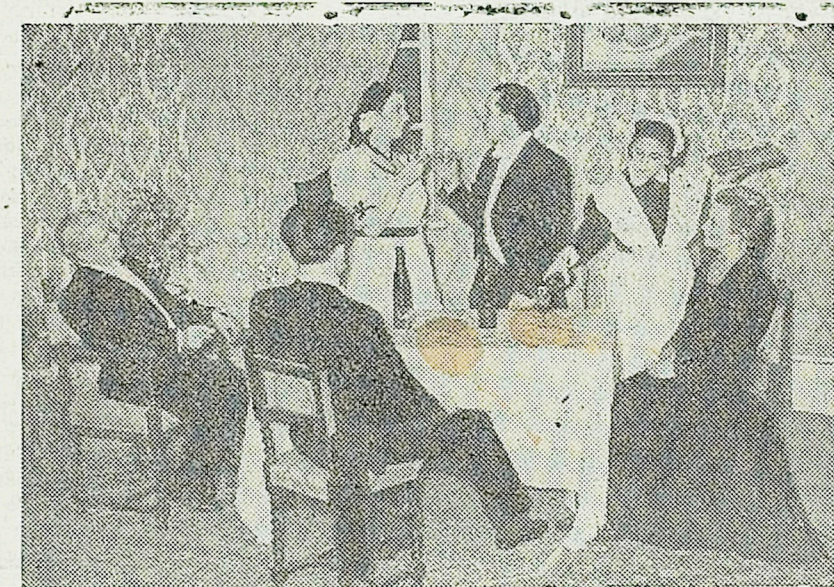
Med sezono je uprizorilo tri premiere: Ivan Cankar: »Kralj na Betajnovci«; Pribič: »Inšpektor na obisku« in za zaključek sezone Golarjevo veseloigro: »Vdova Rošlinka«. Slednja premiera je bila v Borštu, a zaključna repriza na prostem v Kopru.

Vsega skupaj je dalo 22 predstav. Med temi tri zaključene za člane JLA in dve za dijaštvo ter eno za bolnike zdravilišča v Ankaranu. Nastopalo je v Piranu in zadržnih domovih v Dekanih, Skofljah, Vanganelu in na prostem v Borštu in v Portorožu. Pri transportih ansambla je hvalevredno prisločila na pomoč Podzveza SHPZ.

Pri teh prireditvah je sodelovalo 20 igralcev in igralk med temi trije poklicni a ostali volonterji. Pripravila sta jih dva režiserja in en scenograf. Kulise je v glavnem izdelal sam igralski kolektiv. Kot gost je sodeloval član SNG Trst tov. Zega Ernest.

Gledališče je nudilo inštruktorsko pomoč podeželju, kakor tudi v materialu pomagalo pri razvoju dramskih skupin raznih prosvetnih društev v okraju. Člani so nastopali tudi pri množičnih proslavah in akademijah.

V počastitev VI. kongresa Komunistične partije Jugoslavije si je gledališče sestavilo plan tekmovanja, ki ga bo izpolnilo do 15. oktobra t. l.

Prvi prizor iz Priestleyeve igre: »Inšpektor na obisku«

Italijansko gledališče je postavilo na oder dramo Nino Berrini: »Il Beffardo«, katero je z velikim uspehom uprizorilo osemkrat, ter gostovalo z njo v Piranu in Izoli.

To bi bil hiter popis dosedanjega dela Ljudskega gledališča v pretekli sezoni.

Bodočo sezono namerava Slovensko gledališče pričeti že meseca oktobra. Repertoar bo prilagodilo lokalnim potrebam in ga črpalo iz sledečih del: Gogolj: »Ženitev«; France Cankar: »Dokler bo reka tekla«, krstna predstava, živirno delo slovenskega delavca; Klebund: »Krog s kredo; Puceot: »Srečni dnevi«; Puc: »Operacija«; Zizek: »Miklova Zala«; za mladino: Goebe: »V bratnem objemu«, spevoigra; Spicer: »Zlatorog«. Predvidena je tudi opereta. Ponovilo pa bo iz pretekle sezone: »Inšpektor na obisku« in »Vdovo Rošlinko«. Nekaj del bo režiral absolvent Akademije za igralsko umetnost tov. Igor Pelan. Kot gost v »Rošlinki« bo nastopila članica SNG Trst tov. Ema Starčeva.

V želji zblizanja med gledališko publiko in sodelujočimi na odru bo uprava v prihodnji sezoni izdajala za vsako noviteto svoj gledališki list, v katerem se bo poleg razčlenbe igre našla manskatera zanimivost iz našega in tujega gledališkega področja.

Uprava in igralski kolektiv bosta skušala v svojem delu prebroditi vse težave v zavesti, da delata za spoznavanje in nenehno dogajanje v bontbi za lepoto in resnico. Od občinstva pa pričakujeta, da bo z veseljem posegalo njihove prireditve. S svojim obiskom naj bi dalo gledališču novih pobud za našo besedo, pesem in ples.

E. F.

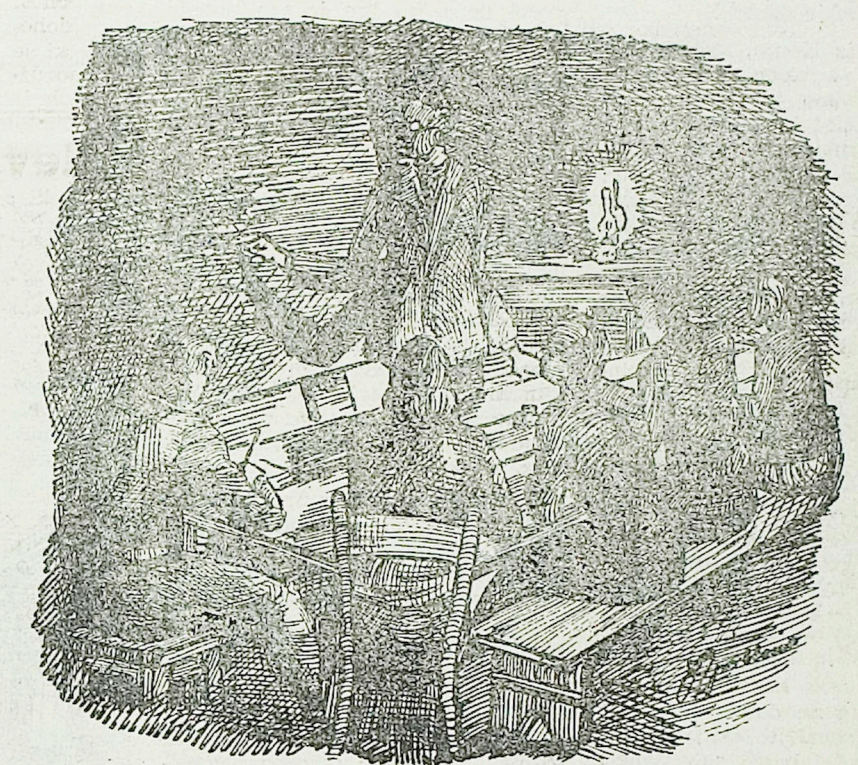
Spomini na prvi pedagoški tečaj primorskih učiteljev

Prav gotovo se primorski učitelji — udeleženci prvega pedagoškega tečaja za Slovensko Primorje — še spominjajo juljskih dni leta 1944. Z vseh krajev smo se zbrali: s Tolmške in Pivke, z Goriških Brd, Vipavske doline in Brkinov.

Ogrom je že osam let od takrat,

ga: slovenščino, pedagogiko, psihologijo, metodiko in nekaj zgodovine in zemljepisa.

A svoboda na osvobojenem ozemlju ni dolgo trajala. Za prvo noč nas prebudijo prvi oddaljeni strelji sovražnika. Prispe nam tudi sporočilo, da se kolona Nemcev in domo-

so mi tisti dnevi še vedno živi v spominu.

Nekoga vročega poletnega dne me iznenadi takratni šolski nadzornik za Pivsko okrožje Dolanski in mi pravi: »Takoj se pripravi in na pot! Jutri se začne pedagoški tečaj«.

»Kje?« — ga mehoče vprašam.

»Na osvobojenem ozemlju« — mi odgovori.

Toliko sem vedela kot poprej, kam sem namenjena, vendar pa mi je ta beseda osvobojeno ozemlje tako prijetno zazvenela v ušesu, da je v trenutku izginil vsak pomislek in vsaka negotovost.

V pol ure je bil nashubtnik pripravljen in smo odšli do prve kurirske karavle. Od tam nadaljujemo pot v večji družbi; še dve mladi Istrariki sta bili namenjeni po isti poti. Bili sta morali že utrujeni, saj sta hodila že tri dni in tri noči; partizanske poti skozi Brkine so bile namreč tiste dni silno nevarne; sovražne akcije so se neprestano ponavljale. Vendar tega nista pokazala in družbica se je pogumno podala za urnimi kurirji. Skrivnostna gozdna steza, katero je poznal samo partizanski kurir, nas je čez nekaj ur pripeljala nad Vipavsko dolino.

»Tu pa moramo počakati mraka« — nam pravijo kurirji, večji teh poti.

»Vipavsko dolino moremo ponoči brezskrbneje prehoditi«.

In res, ko je dolina zavila temna noč, smo odpravili naprej. Nočno tišino so kraj pogostoma pretrgali strelji in rakete domobranskih postojank — na eni strani iz Vipave, na drugi iz Ajdovščine. Kljub temu je noč požirala nevarno pot za nami, za nami je bila stumina Cevna, začela se je razgrinjati neskončna Banjska planota. Jutro nas je pozdravilo na Olčici, a pot pred nami je bila še dolga. Kramljanje kurirjev, ki so vedeli s teh poti povedati sto in sto dogodivščin, nam je krajšalo pot. Za nami je že ostal silni Trnovski gozd — zavetstvo, a tudi grob številnih naših fantov.

Nekako grozo vzbujajoče so zdaj poti skozi Mrzlo Rupo, nato še nekaj partizanskih karaul in smo v Gornji Tribuš.

Okoli črne, zakajene hiše opazim številna dekleta, kakih 30 jih je bilo, med njimi pa starega pedagoga tov. Dolgana. Tu je torej osvobojeno ozemlje, kjer se je ravnokar pričel I. pedagoški tečaj primorskih — partizanskih učiteljev. Vodi ga tov. Zdešar; med predavatelji pa so še: tov. Mara Samsa, tov. Damirko, tov. Schmidt — odličen psiholog in glasilnik — dov. Pirnik.

V skari, okajeni izbi, za dolgo mazo — na novo skupaj zbito — poslušamo prve napotke za naše nadaljnje delo. Pouk v glavnem obse-

brancev ter podobnih pomagačev, pomikajo proti Cepovanski planoti kar s treh strani: s Tolmna, Gorice in Idrije.

Našo partizansko-pedagoško šolo je treba zapustiti: hajka v bližnji gozd! Tu je pouk kar pod smreko in bukvami. Prav tam je tudi naše ležišče in kuhinja.

A strelji se vedno bolj množijo, postajajo vedno močnejši, rafali brzotrelk se čedalje bolj nepretrgano ponavljajo, rakete pa nam vedno od bliže razsvetljujejo noč. Hajkati je treba dalje — na varnejše mesto. In res zopet po strmih pobočjih v globoke grape in nazaj komaj za dobrih sto metrov zračne razdalje.

Pridemo v Spodnjo Tribuš. Tu je vse mirno in tako v miru še nekaj dni nadaljujemo pouk. Naši predavatelji so nas znali tako opogumiti, naši stražarji pa so bili tako budni, da se ni niti za trenutek pojavil strah. Posebno občudovski je bil naš tovariš Dolgan, katerega smo se tako zvesto držale kot zakonite hčere.

Toda med časom ko smo se tečajniki še kar mirno udeleževali predavanj, je nedaleč od nas divjala huda ofenziva.

Ponovno so bili sovražnikov cilj: Cepovani, Lokve, Olčica itd. Takrat nas je tudi zadela težka resnica, da je padel komandant XXX. divizije — tov. Istok.

Zaradi težkih okoliščin se ni mogel tečaj dovršiti in smo se po dobrih treh tednih razšli zopet po kurirskih poteh na svoje domove.

Vendar smo v tem kratkem času prejeli od naših odličnih predavateljev nekaj zdravih smernic, kakršnih nismo učitelji z italijanskim učiteljskim inštitutom imeli priložnosti slišati. S temi pozitivnimi napotki smo se bolj pogumno vrnili drugo leto na naše partizanske šole, ker smo bili oboroženi z novimi sredstvi. Lažje smo zatem orali ledino med našimi otroki in iztrebljali iz njih ostanke, ki jih je po vseh šolah Slovenskega Primorja zapustila Italija.

Se danes se učitelji — udeleženci tega tečaja, s hvaležnostjo spominjamo naših predavateljev v Tribuš, ker so nam prvi pokazali pravilno pot, ki jo je bilo treba takrat ubrati v vseh šolah Slovenskega Primorja.

m.

KULTURNE ZANIMIVOSTI IZ ISTRE

Zgodovinsko društvo je preuredilo del prostorov bivše mestne knjižnice v koprski palači Tacco v zbiri center vsega ohranjenega gradiva iz narodno osvobodilne borbe. V kratkem bodo prenesli v preurejene prostore vse do sedaj zbrane predmete.

Rojstvo otoka

(3. nadaljevanje)

Na mnogih otokih ognjeniki delujejo, ali pa so samo začasno ugasnili. Odkar ladje plovejo v tem področju, se je večkrat pripetilo, da so poročali o novem otoku, ki pa ga čez eno leto niso več mogli najti.

Mali otok Bogoslov je od leta 1796, ko so ga prvič proučevali, izpremenil svojo obliko in lego in celo popolnoma izginil ter se nato spet pojavil. Prvotni otok je bil gora črnih skal, fantastičnih, stolpcem podoben oblik. Raziskovalci in lovci na tjalune, ki so se mu v megli približevali, je spominjal na skalni grad; zato so mu tudi dali to ime. Danes sta od gradu ostala le še dva stolpa, dolg, v morje segajoč jezik, po katerem se premetavajo mrazi, in kup visokih skal, ki odmevajo od vršiča tisočev morskih ptic. Vsakokrat, ko je ognjenik bruhal — to se je primerilo najmanj desetkrat, odkar ga človek opazuje — so iz vroče vode vstale nove gmote kadečih se skal nekatero celo do višine 100 do 200 metrov, dokler jih niso raznesle naslednje eksplozije. Vsak nov stožec, ki se pojavi, je po opisu vulkanologa Jaggara živ, žrelu podoben greben velikega podmorskega kupa lave, dvigajočega se 1800 metrov z dna Beringovega morja, kjer se Aleutsko pogorje spušča proti globokemu morju.

Ena izmed redkih izjem splošnega pravila, da so oceanski otoki ognjeniškega izvora, je značilna in očarljiva skupina otokov, znana kot Skale Sv. Pavla. Ti otoki leže na odprtem oceanu med Brazilijo in Afriko kot prepreka, vržena z oceanovgea dna v sredo Ekvatorskega toka, gmdta, v katero se morje ki se je neovirano valilo ti-soč milij, zaletava z velikansko močjo. Ves kup skal mieri nekaj več ko četrtil milije in je raztresen v obliki konjske podkve. Najvišja skala je komaj 18 metrov nad gladino, tako da ji morska pena moči tudi vrh. Skale odsekano padajo v morje in se surno spuščajo v veliko globino. Geologi so od Darwinovih časov dalje ugibali o nastanku teh črnih otokov, ki jih izplakujejo valovi. Večina izmed njih se je zedinila pri razlagi, da so sestavljeni iz mase materiala kakor morsko dno samo. V davno minutih dobah so bržkone nepredstavljeni sunki zemeljske skorje dvignili to dno skalno gmoto več kot dve milji kvadratu.

Te skale so tako gole in zapuščene, da na njih ne raste nič lišaj. Zato bi morda tudi ne iskal pajkov. Vendar jih je Darwin leta 1833 našel in 40 let pozneje so o njih poročali tudi maravoslovci z ladje »Challenger«. Na skalah žive tudi nekatere žuželke, nekaj izmed njih kot zajedalci na morskih pticah, od katerih tri vrste gnezdiijo tod. To je skraj vs seznam prebivalcev Skal Sv. Pavla, razen še čudnih rakov, ki jih kar mrzoli in ki se hranijo z letučimi ribami, katere prinašajo ptice svojim mladim.

Skale Sv. Pavla niso edine, ki imajo take nenavadne prebivalce, kajti rastlinstvo in živalstvo oceanskih otokov se presenetljivo razlikuje od celinskega rastlinstva in živalstva. Poleg vrst, ki jih je prinesel človek, ne živi na teh, od celin oddaljenih otokih noben socalec, razen včasih edinega sesalca, ki se je naučil letati, netopirja. Nikjer ni žab, salamandrov, ali drugih dvoživk. Od plazilcev naletimo morda na nekaj kač, kuščaric in želv, toda čim dlje je otok od celine, tem manj je plazilcev, na prav osamljenih otokih pa jih sploh ni. Najpogostejše naletimo na nekaj vrst celinskih ptic, na nekatere žuželke in pajke. Od najbližje celine 1500 milj oddaljen otok Tristan da Cunha nima nobenih kopenskih živali, razen treh vrst ptic, nekaj žuželk in nekaj majhnih polžev.

Pri tako bornem živalstvu je težko razumeti, da so te živali prišle na otoke preko posameznih mostičč, kakor menijo nekaeri biologi, četudi bi imeli dokaze, da so obstajala taka mostičča. Živali, ki jih na otokih ni, so tiste, ki bi morale priti paš preko idodavnih mostičč. Vse tiste rastline in živali, ki jih najdemo na otokih, so lahko prišle nanje po zraku z vetrom ali po vodi.

Zadružniki na Goriškem so zaslužili skoraj 100 milijonov dinarjev

V Sempetru pri Gorici je bil v novih prostoriših okrajne zadrugne zveze Goriška V. redni letni občni zbor. Poleg delegatov splošnih kmečkih zadrug, Vinarske zadruge Vipava, ki šteje 1400 članov, so prisostvovali še tov. Petruš, podpredsednik republiške zveze KZ, delegatka ženskih zadrugnih odsekov in sekretarka AFZ Slovenije Milena Korže in predstavniki okrajnega komiteja in predstavljali ter okrajnega LO.

Splošne kmetijske zadruge na vasi so lani imele zadovoljive uspehe. Medtem ko so bile mnoge do predletniških še pasivne, so lani imele skupno nad 18 milijonov čistega dohodka. Od tega je zadruga iz trgovina ustvarila z blagovno izmenjavo 15 milijonov, zadruga ekonomskega nad en milijon, obrtniški odseki pa preko 2 milijona čistega dohodka.

V splošnih kmetijskih zadrugah je večletnih 8368 kmečkih gospodarstev s 8648 člani. Vse premože pa so razširjeni hranilno-kreditni odseki, ki jih je skupno 53 in imajo le šest in pol milijona dinarjev.

Kmečkih delovnih zadrug je sedaj s priključitvijo Črnega vrha, ki je prej spadala pod širšji okraj, skupno 40. Lanskoletni dohodek so bili 99.246.000 din, za delovne dni pa so zadrugniki dobili izplačanih 76.795.000 din. Od obilnice so imeli 14.500.000 din dohodkov.

Pri melioracijskih zadrugah so ustanovili ženske zadrugne odseke. Ti odseki bodo skrbeli za količinski in kakovostni dvig tistih panog, ki spadajo pod gospodinjstvo. Pri tem so se izkazale žene iz Otlice nad Ajdovščino, ki so v Vasi in Kovku organizirale čistkarsko šolo. Lepo število deklet in žena se je izučilo te koristne obrti, ki jim bo prinašala v žilinskem času lepe dohodke.

V enem mesecu bodo izredni občni zbori povsod, kjer jih še ni bilo. Pri reorganizaciji so se pokazale težave povsod tam, kjer so poslovalce malomarno opravljali svoje delo in je prišlo do raznih zlorab. Za zgled je KZ Zali hrib, ki razvija vsestransko svojo dejavnost. Nabavila je traktor in za pospeševanje vinogradništva uredila kalilnico cepljenk za svoje potrebe. Zadruga v Levpi pa je za boljše poslovanje dvignila deleže za 100% s tridesetkratnim jamstvom.

Zadruge bodo morale v bodoče bolj skrbeti za strojno obdelavo zemlje, kar bo pripomoglo, da se bodo kmetijski pridelki pocenili.

Lani so zadruge dobile sedem novih traktorjev in tri rigolne pluge za obnovno vinogradništvo in sadjarstva. Prav te dni pa so prejele še šest novih traktorjev »Diesela

univerzalnih za letos izvožene poljske pridelke. Ti traktorji so uporabili tudi za druga kmetijska dela kot mlačevo, košnjo, žaganje drv ali pa za gnevažanje pridelkov. Strojari so bili razstavljani v dvorani, kjer je bilo zasedanje. Tam je bila tudi razstava poljskih pridelkov in sadja za izvoz z nazornim prikazom, kako je treba sortirati in embalarati za izvoz namenjene pridelke. Vse je bilo predmet živahne razprave.

V zadrugništvu je moč. Resničnost tega reka potrjuje povprečni dohodek zasebne kmečke družine, ki je skoro za polovico nižji kot zadrug-

nih družin. Družine privatnih srednjih kmetov so dosegle le okrog 60 tisoč din dohodka, zadrugne pa 100.000 in to brez nagrad in podpar.

Goriške zadruge so tudi močan izvoznik in se potom svoje zveze močno uveljavljajo na svetovnem trgu. Posebno letošnji izvoz pomani rekord v izvozu kmetijskih pridelkov iz tega predelano po vojni, saj so izvozili 850.000 kg sadja, zelenjave in zgodnjega krompirja. Od tega je bilo izvoženih največ češenj. Skupno so kmetje prejeli za svoje pridelke 309 milijonov dinarjev.

J. Perat J.

Brez snage v hlevu ni zdrave živine

Vzreja goveje živine odvisi od več činiteljev. Eden od glavnih pogojev za uspevanje živinoreje je brez nadalnjega snage v hlevu. Na žalost moramo ugotoviti, da naši hlevi po večini ne odgovarjajo temeljnim načelom moderne higijene. Živina se živi v zaduhlih, brezračnih hlevih. Tam, kjer ni zraka, ni zdravja. Brezračen hlev, nasičen s smrdečim duhom, ki prihaja od odpad-

skrajpljena z živim apnom, ki zadržuje izhlapevanje amoniaka.

Živino moramo redno česati in čistiti vsak dan, ker snaznost kože omogoča hitro odstranjevanje škodljivih snovi, ki se nahajajo na koži. V zamazani koži se plodijo večkrat cela gnezda nevarnega mrčesa in drugih krali bolezni, ki kvarijo vplivajo na razvoj in zdravje živali. Te snovi bi si morale najti

Podoben hlev ima KDZ v Bertokih

kov (gnoj in gnojnice), postane žarišče vseh mogočih bolezni.

Povzročitelji raznih bolezni (bakterije) so vedno pripravljeni napasti živino. Če je živina zdrava, je bolj odporna proti napadom teh vzročnikov. Zdravje živine pa je odvisno od snage v hlevu in prehrane živine.

V hlevih je torej treba zraka in snage. Ležišče živine mora biti vedno čisto in suho. Odpadke je treba odstraniti čim prej mogoče, voda mora imeti prost odtok po kanalu do gnojnišne jame, tla naj bodo vedno pomeljena in večkrat po-

drugi izhod iz živalskega telesa; kar bi povzročilo večkrat velike nevšečnosti za živino.

Tisti, ki je imel priliko brati knjigo »Kaj so videli kmetijski strokovnjaki po svetu«, bo spoznal, kakšne hleve imajo napredni živinorejci n. pr. v Švici, Avstriji itd. To so napol odprti hlevi, kjer ima zrak prost dohod. Živina se v teh hlevih počuti dobro, čeprav v zimskem času znaša notranja toplota več stopinj pod ničlo. Takšen hlev bo zgrajen z minimalnimi stroški na posestvu Zavoda za pospeševanje gospodarstva v Ankaranu.

Kako bomo obdelali vinograde, ki jih je prizadela toča

Huda netanja s točo, ki so divjala v preteklih tednih nad Slovenijo, so ponekod zelo prizadela tudi vinograde. Toča je zelo poškodovala ali odlomila zelene mladice, liste in kabrinke na trti. Stevilne rane na trti pričajo ponekod, da je bil tudi stari les v mnogih primerih močno poškodovan.

Predvsem, t. j. v prvi vrsti moramo takoj zavarovati vršičke in liste pred nadaljnjim okužbo glivičnih boleznih. Z ozirom na številne odprte rane in deževno vreme obstoji nevarnost, da bi se lahko peronospora tako močno razširila, da bi bila posledica namavnost katastrofalna. Tudi gniloba (Botrytis) se prav rada naseli v teh odprtih ranah.

Da preprečimo razširitev navedenih glivičnih bolezni, moramo brezpogojno takoj poskropiti vse po toči poškodovane vinogradniške nasade. (Tudi one, ki so bili lažje poškodovani.)

V to svrhu lahko uporabljamo 3/4 do 1% raztopino bordoške juhe, ki ji primešamo 100 g tekočega žvepla (n. pr. Kumalusa) in 50 g mazave mila.

Pri posameznih trstih in mladikah, ki so bile samo lažje poškodovane po toči, ni potrebno dodatne zelene vezi. Strojena škoda se bo v tem primeru več ali manj popravila kar sama po sebi, to je brez naše pomoči.

Nasprotno pa moramo, kjer je toča povsem oklestila mladice z listjem in kabrinami, tako da so ostali samo kratki štrikli, obrezati te na 1 do 2 očesci. Na novo zrastle mladice bodo v ugodnem primeru dozorele in jih bomo lahko uporabili v prihodnjem letu kot rodni les.

Zelo koristno je v vinogradih opraviti dodatno oranje ali kop. S tem poživimo in pospešimo delovanje korenin. V nobenem primeru ne smemo po toči poškodovanih vinogradov gnojiti z različnimi du-

šičnatimi gnojili. To bi imelo za posledico, da bi začele mladice rasti prehitro, zaradi česar bi se preveč omečale in tako še lažje podlegle različnim boleznim.

Po 8 do 10 dneh, kar zavisi od tega, kako močno je bil vinograd poškodovan od toče, bodo trte pogonale nove poganjke. Po tej ponovni ozelenitvi trte, ne smemo pozabiti na odstranjevanje vseh slabo rastočih mladice. Inž. M. V.

Kmetijske zanimivosti

V ZDA so zaklali 21 let staro kravo, ki je imela 18 tet in je dala 89.191 kg mleka s 4965 kg maščobe.

Suša v Avstraliji. V Avstraliji ne pomnijo že 50 let takšne suše, kakršna jih je zadela letos. Računajo, da je zaradi suše poginilo nad 300 tisoč glav goveje živine. Avstralija je znana tudi po zajcih in seveda, da je tudi nje prizadela suša. Poginilo jih je okrog 500.000. Izguba tolikšnega števila živine bo gotovo vplivala na izvoz mesa, ki je dosegel letno tudi nad 500.000 stotov.

Koliko olja vsebujejo oljnata semena in plodovi. Skoraj vsak od nas misli, da vsebuje največ olja oljčni plod, a vendar ni tako: oljka je med onimi rastlinami, ki vsebujejo malo olja. Podzemni oreh ali piščali vsebujejo 40–50 odstotkov olja, orehovo jedro vsebuje 45 odstotkov, ricinus 30–40, seme lanu 33–36, sončnica 36, oljna repica 25–37, tudi semena grozdja vsebujejo nekaj olja, in sicer od 9–12, soja pa vsebuje od 14–18 odstotkov olja.

KOSNJA S STROJEM

Strojna košnja z ročno motornim kosilnikom je mogoča tudi v strmih bregu

Mladi jubilar v starem gradu

29. junija tega leta je Primorska proslavila v Ajdovščini petletnico priključitve Slovenskega Primorja k Sloveniji. Istega dne je slavila vinarska in sadjarska šola v Ložah pri Vipavi petletnico začetka pouka.

Nad Vipavo so majhne Lože, ki štejejo kakih 320 prebivalcev. Nad vasjo stoji sredi trti in sadnega drevesja grad Leutemburg, ki so ga sezidali graščaki okrog leta 1600. Prostore v tem gradu je naša oblast določila že 1946. leta za kmetijsko šolo. Ko so izdelali vse načrte za ureditev šolskega poslopja in posestva, je tedanje ministrstvo za kmetijstvo v Ljubljani dalo potrebne kredite za adaptacijo starega gradu. Priprave za začetek pouka so na tej šoli dokončali že z dnem priključitve Slovenskega Primorja k FLRJ. Leta 1951 se je enoletna šola v Ložah preuredila v dvoletno vinarsko in sadjarsko šolo. Učenci so dokončali prvi letnik 28. junija. Dobili so spričevala, ki so jim omogočila vstop v drugi razred. Tega dne zvečer so imeli šolsko proslavo, kjer so praznovali tudi petletnico pouka.

Priprave za ustanovitev kmetijske šole v Slovenskem Primorju so začeli že pred priključitvijo, to je že leta 1946. Med tem je bil v poslopu starega gradu 7 mesečni gospodinjški tečaj za primorska dekleta. Po adaptaciji gradu je začela šola z rednim poukom 1. oktobra 1947. leta.

Za praktičen pouk učencev ima

šola lepo urejen hlev za govedo s silosni za krmno, senik in cisterno. V gradu so delavnica, klet za poljedelske pridelke, shramba, stiskalnica za sadjeveč, velika klet za 1000 hl vina itd. Bivše sobane so preurejene v spalnice, učilnice, jedilnico, dvorano za kulturne prireditve, čitalnico, pisarno, ambulanto, pralnico, likalnico itd. Za praktičen pouk služi učencem posestvo, ki meri okrog 60 ha zemljišča in 200 ha planinskih pašnikov.

V obnovi vinogradništva, sadjarstva in živinoreje je šola pokazala smer, ki bi lahko kmetijstvu Slovenskega Primorja služila za vzor. V živinoreji je šola začela s selekcijo sivorjave plemenske živine visoke mlečnosti.

Da bi proučevala breskve je šola zasadila 10 vrst breskev, ki bi bile primarne za Primorje in ki zonijsko od sredine julija do oktobra. Od raznih načinov vzgoje se je šola odločila za kolostilo, stožčasto in vilasto vzgojo breskev. Za velike plan-tažne nasade v dolini priporoča šola vilasto vzgojo breskev, ki se po načinu vzgoje zelo približuje gojitvi trti.

Šola je pripravila tudi precej nasadov trti, kjer proučujejo izboljšano vipavsko vzgojo trti. Ta vzgoja sestoji v tem, da trto v drugem ali tretjem letu obrežejo 35 cm nad zemljo in vzgojijo dve veji v smeri vrste. Veji v višini 60 cm obrežejo na kratek reznik z dvema očesoma in na daljši ločen s osmimi očesci.

Tako ima vsaka trta po dva reznika ki dajeta les za prihodnje leto in po dva ločena, ki dajeta grozdje v prvem letu. Drugi način vzgoje trti, ki ga šola proučuje, je takozvani silvojevi način vzgoje. Pri tem načinu puste rasti trto v višini 100 cm. V tej višini trto upognejo pravokotno in privežejo na žico do naslednje trte. Iz tega vodoravnega dela debela puščajo po tri »šparone« v medsebojni razdalji po 40 cm. Te »šparone« upognejo ostro navzdol in jih privezujejo na žico, ki teče vzporedno kakih 40 cm nižje od prve žice. Spodnja služi za privezovanje mladja za grozdjem, zgornja pa za privezovanje rezervnega mladja, ki rodi prihodnje leto. Poizkušajo še s tretjim načinom gojenja trti, ki pa se v bistvu ne razli-

kuje dosti od drugega in služi za gojenje namiznega grozdja. Pri tem načinu puščajo namesto dolgih reznikov kratke reznike z dvema ali Vsako posamezno žlahtno vnto trte cepijo na različne ameriške divje podlage, da ugotovijo, katere so najboljše. Na šolskem zemljišču pripravljajo zemljišče za nov nasad oziroma tlnico, kjer bodo gojili leto-30.000 cepljenih trti. Pripravljajo tudi trti maticnjak, kjer bodo gojili ameriško trto kot podlago za žlahtno trto. Za vzgojo sadnega drevesja pripravljajo zemljišče za sedno drevesnico in maticnjak za vzgojo sadnih podlag ter sejalnico za vzgojo sadnih divjakov.

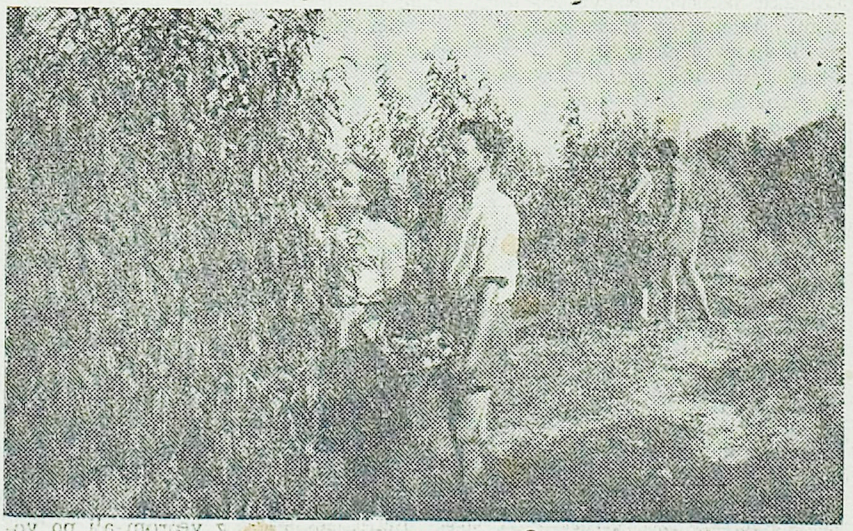
Ker je šola tudi proizvodno podjetje, saj ima precej zemljišča, skrbijo predvsem za ceneno in kakovost-

no proizvodnjo. Camena proizvodnja kakovostnega blaga je cilj vseh proizvodnih podjetij v industriji in kmetijstvu. Da to dosežejo, morajo v kmetijstvu določiti pravo izbiro pasem in rastlinskih vrst. Vsa dela skušajo napraviti hitro s stroji ali vprežno živino. Okrog šole so pripravili nove vinogradniške plan-taže. Rigolni plugi globoko preoravajo zemljo, ki je bila doslej večinoma zapuščenca. Po kritični presoji novih šolskih vinogradov, so se začeli tudi okoliški kmetje in zadrugniki zanimati za take načine gojenja trti kot v šoli. Cepijo v glavnem iste vrste kot šola. Te vrste so predvsem rebula, laški rizing in pinela. Za namizno grozdje pa cepijo prvenstveno muškato žlahtnico.

Pri obnovi vinarstva in sadjarstva so se naši vinogradniki izrekli predvsem za trte in breskve. Trta in breskva sta za zdaj tisti rastlini, ki bosta na področju Slovenskega Primorja dajali najhujše in največje dohodke. To so ugotovili vsi naprednejši kmetje in zadrugniki. Zato je tudi goriški okrajni odbor dobavil potrebne gosenčarje, rigolne pluge, buldožerje za rigolanje in plantiranje zemlje za obnovo vinogradniških in sadnih nasadov.

Dvoletna vinarska in sadjarska šola v Ložah bo sprejemala tudi letos nove učence v starosti od 16. leta naprej. S poukom na njej bodo začeli 15. septembra. Sinovi kmečkih starih, ki se zanimajo za napredno kmetijstvo, naj se obrnejo pisмено na upravo šole, ki jim bo dala vse potrebne informacije za vpis in sprejem v šolo.

Ante Flego

Gojenci pri obiranju sadja na šolskem posestvu

NE SILI OTROKA Z JEDJO

Andrejček je bil ljubeč in prijeten otrok. Vedno je bil dobre volje, zlasti rad pa je jedel. Pri tem ni bil posebno izbirljiv, toda resnici na ljubo moramo povedati, da sta bila z močnikom, ki mu ga je mama skoraj vsak večer pripravila za večerjo, huda nasprotnika. Očka je razumel Andrejčka, da se je močnika preobdel, toda mama je le poskušala, da bi sinka zlepa prepričala, kako dobra in okusna jed je močnik. Andrejček, ki je bil sicer dobro vzgojen fantiček, jo je poslušal le z enim ušesom in mami se je zdelo, da se ji zadnji čas celo posmehuje. Zato se je nekega dne razjezila in, tebi nič meni nič, zahtevala, da naj otrok poje zvrhan krožnik močnika, sicer ga čaka palica.

Andrejček je bil v veliki zadregi. Kaj naj stori? Da bi pospravil ves močnik pod streho, ni bilo misliti, enostavno se mu je uprl. Toda se

V kuhinjo je stopila mama. »Tako torej,« je dejala in že je prišla za palico. Naj je Andrejček še tako prošil in se otepal, mama je bila neizprosna. Palica je pela in pela in, da bi bila tragedija še popolnejša, mu je mati ukazala, naj se spravi od doma, češ da ona ne mara takega sinka. Andrejček je milo zajokal in prošil odpuščanja, toda mama se ni dala tako lahko omečiti.

Seveda se je še tisti večer med njima vse izravnilo, zlasti ko se je vrnil domov očka.

Toda med nami rečeno, ali se vam

ZA DOBRO VOLJO

Pepe Spiček gre po ulici ves zgrbančen. Sreča ga prijatelj Bolta, ki se ne more načuditi temu, da bi vedno zdravi Spiček nenadoma tako zbolel in postal grbast. Zato mu svetuje, naj gre k zdravniku. »Ker sva ravno pred zdravnikovo hišo pa naj bo,« pravi Spiček, »ti Bolte pa me počakaj, da ti povem, kako je bilo, ker zdravnikom prav malo zaupam.« Še prej kot v petih minutah je Spiček zdrav prišel po stopnicah: »To je pa res dober doktor Bolta, samo pogledal me je in takoj je ugotovil, da sem si suknjic prnpl za hlačni gumb.«

Zena: »Kaj pa si sinoči tako ropotal, ko si prišel domov, klada pijana.«

Mož: »Vžigalice so se mi raztresle.«

Zena: »No, te vžigalice so morale biti cel telegrafski drogovi.«

Učitelj telovadbe: »Če naredim stoji, mi steče vsa kri v glavo. A zakaj mi ne steče v noge, če se postavim nazaj v normalni položaj?«
Učenec: »Ker vaše noge miso prazne.«

K zdravniku se je zatekel možak, čigar višnjevi nos je že na daleč nanznanjal prijatelja dobre vinske kapljice. Po natečni preiskavi mu je zdravnik izjavil:

— Vodenico imate!

— Ta bo pa bosa, gospod doktor, saj vse življenje menda nisem popil treh kozarcev vode.

Skot je po petindvajsetih letih bivanja v Ameriki obiskal svojo domovino. Po povratku je pripovedoval svojim ameriškim prijateljem: »Sle o škotski skoposti so dejansko utemeljene. Kupil sem si cigaro, a trafikant mi je ni hotel prižgati. Ko sem mu dejal, da v Ameriki dobim, če kupim cigaro, kar celo škotljico vžigalic zastoni, me je zavrnil, češ tukaj žal ni Amerike. Pomislite, moral sem hoditi celih 20 minut, da sem si lahko prižgal cigaro v hotelu, kjer sem stanoval.«

Ne vem, če se je to pripetilo na istrski ali dolenjski železnici. Zaradi polževe hitrosti sta obe na »dobrem glasu«.

Sprevednik pregleduje na vlaku

zdi pametno siliti otroka z jedjo, ki se jo je preobdel in ga potem zaradi pregreška, ki ga res ne gre pozdraviti, tako močno kaznovati? Mislili smo vsi istega mnenja, da je bila Andrejčkova mama neuvidevna, da, celo trmasta in da se je s svojim ravnanjem prenagljila. Končno je tudi uvidela svojo napako in sama pri sebi obljubila, da ne bo nikoli silila sinka z jedjo, ki mu je postala zoprna. Resnici na ljubo pripominjam še to, da je moral tudi Andrejček obljubiti, da kaj takega, kot je storil z močnikom, ne stori nikoli več.

vozne listke in pravi neki ženici: »Pravkar smo izvedeli, mam'ca, da je pogorela postaja, na kateri boste izstopili.«
»O, nič hudega zato. Preden bo ta vlak prišel do tam, bo že zgrajena nova!«

Par novoporočencev se je vračal z ženitovanjskega potovanja.

»Draga,« je rekla ona, ko sta stopila iz vlaka, »dajva se tako obnašati, kakor da sva že dolgo poročena.«

»Dobro,« je dejal on. »Kar poberi kovčke in ju nes! za mano!«

Gospa Kokoševa je šla posetit prijateljico gospo Kuretovo. Ko je prišla na njen dom, je gospa Kuretova obešala nove zavese na okna, urejala pohištvo, postavljala vaze cvetlic na mize in pri tem prepevala ko škrljanček.

»Ježesta, gospa Kuretova! Ali boste imeli obletnico poroke ali kaj?«

»Ne, ne, gospa Kokoševa. Imeli pa bomo slavlje, ker jutri se moja sinova vrne iz zapora.«

»Oh, jutri da se bosta vrnila? Pa saj sta bila zaradi tistega roparskega napada obsojena na sedem let.«

»To je res, pa zaradi lepšega vede-nja so jima odpustili dve leti.«

»Oh, srečna mati, ker imate tako vrle sinove!«

Popotnik v vlaku neprestano strmi v obraz neznanca, ki sedi pred njim. Temu je to postalo nadležno in se je obregnil:

»Kaj pa tako zijate vame?«

»Oh, oprostite mi. Vaš obraz veste, če bi me bilo zaradi brk, je natančno tak, kakršen je obraz moje žene.«

»Jaz vendar nimam brk.«

»Vi ne, moja žena jih pa ima.«

Moda poletnih oblek je v širokih črtah. Za poletni popoldan si bomo omislili tako črsto obleko, ki je v pasu stisnjena, a se hitro in zelo razširi. Zivotek je čim enostavnejši (Sl. 1.). Posebno letošnje mode so zelo široki črni pasovi, ki jih zapenjamo s svetlo kovinsko zaponko (Sl. 2.).

Nekaj za gospodinje

Nadevana paprika. 5 paprik zbršimo, jim pri cepenju odrežemo pokrovček, izdoblamo notranjostino oblijemo z vročo vodo in jih vložimo za 1 uro v mrzlo vodo. Na masti prepražimo žlico čebule, precej zelenega peteršilja, dodamo 20 dkg surovega sesekljane mesa, eno jajce, soli, popra, 4 dkg napol dušenega riža in eno žlico kisle smetane. Zmes dobro premešamo, napolnimo z njo paprike in jih pokrijemo s pokrovčki. Vložimo jih v kozico, oblijemo z omako in dušimo pokrite 1 uro.

Omaka. 3 srednje velike paradižnike pražimo na čebuli in zelenem peteršilju in pretlačimo. Iz 3 dkg masti in 2 dkg moke napravimo

svetlo prežganje, zalijemo z juho, rdečim vinom, limoninim sokom, pridenemo pretlačene paradižnike, osolimo (po okusu), osladimo in prekuhamo.

Nadevane kumare. Kumare lahko nadevamo z dušenim rižom, s prepraženimi mesnimi ostanki, ali pa tudi z dušenimi gobicami. Najbolj uporabne so srednje velike kumare, ki jih olupimo, izdoblamo, osolimo, nadevamo in dušimo v paradižnikovi omaki do mehkega. Serviramo jih kot dodatek k mesu ali pa samo kot predjed.

Vlago odpravimo iz stanovanja, če razmestimo v vsakem vlažnem prostoru v plitvih posodah negašeno apno, ki vlago vstaja. Ko apno razpade, ga obnovimo.

Dober tek!

bolj se je bal palice. Tedaj mu je šinila v glavo misel, ki je bila po njegovem vredna samega suhega zlata.

In ko je mama stopila iz kuhinje v sobo, se je Andrejček s krožnikom vred neslišno splazil v stranišče in zljil močnik v školjko. Tedaj je na hodniku nekaj zaropotalo. Andrejček se je prestrašil in jo naglo popihal v kuhinjo. Šele pri mizi, ko je naredil najbolj nedolžen obraz, se je spomnil, da je pozabil potegniti vodo. Toda bilo je prepozno.

»Andrejček, Andrejček,« je zasilal mamin razburjeni glas, »kaj si vendar storil?« Andrejčku so se zašibila kolena, okoli srčka mu je vztrepetalo tako močno, da mu je zadrla vse malo telo. Že se je iskreno pokesal svojega dejanja, toda bilo je prepozno.

Ureja uredniški odbor. - Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. - Stev. tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-909-171. Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

27. julija, na dan obletnice vstaje na Hrvatskem, so v splošni bolnici v Pulju odprli novi otroški oddelek.

Stara otroška bolnica je postala pretesna. Agilni upravljatelj bolnišnice je dozdol in opremil s pomočjo mnogih zaslužnih delavcev nekdanjo »Casa pagantia«, sanatorij privatnih pacientov med cedrami, v modernno otroško bolnišnico s 60 posteljami in vsemi potrebnimi stranskimi prostori. V nekaj dneh bo prevzel oddelek novi šef, ki ga je izbral Svet za zdravstvo NRH.

8. marca je pričela z delom v novih prostorih puljska porodnišnica. Zanj so pregradili in odlično opremili moderno trinadstropno stanovanjsko hišo v neposredni bližini bolnišnice. V kratkih petih mesecih si je priborila nova porodnišnica velik sloves, ki stoji na trdnem in poštenem temelju mladih zdravnikov, sester in vsega bolniškega osebja. Puljski zdravstveni delavci, ki so se šolali večinoma v Zagrebu in ki so izpopolnili svoje

znanje v inozemstvu, dvigajo iz leta v leto vrednost medicinskega dela v puljskih bolnišnicah. S tem utrjujejo zaupanje domačinov v ljudsko oblast. Njihovo delo je zelo uspešno in pomembno v medicinskem in v političnem oziru.

Istega dne kot otroško bolnišnico v Pulju so odprli tudi okrevališče za zavarovalce v nekdanjem hotelu »Stela maris« pri Umagu. Stavba, ki je iz leta 1935 leži na lepotnem prostoru, na polotoku na odprtem morju med Umagom in med Savudnjom. Po naročilu in z denarjem okrožne uprave Zavoda za socialno zavarovanje v Kopru, z dragoceno pomočjo mizarjev koprškega »Stila« in domačih delavcev je preuredil in opremil učenec mojstra Plečnika novo okrevališče v udoben in okusen dom, ki bi ga bili veseli v Opatiji ali v Dubrovniku. Če bo uprava okrevališča dala svoj nalogi in če bo dosegla zasadev in pogoditev najbližje okolice doma, bosta ostali okrevališči ZSZ pri Umagu in v Savudriji trajna spomenika slovensko-hrvatskega sodelovanja v Istri.

XV. OLIMPIJSKE IGRE

Jugoslovanski nogometaši v borbi za zlato medaljo

Vse naše športno občinstvo, pa tudi nešportniki, z velikim zanimanjem spremljajo rezultate jugoslovanskih reprezentantov na olimpijskih igrah na Rimskem. Mirno lahko trdimo, da velja dober del te pozornosti jugoslovanskim nogometašem, ki so s svojimi zmagami v dosedanjih tekmah in z izvirno igro navdušili deset tisoče rimskih gledalcev ter športne funkcionarje in zastopnike tiska vseh držav, ki sodelujejo na olimpiadi.

Po zmagi nad reprezentanco Danske s 5:3 se je jugoslovanska nogometna reprezentanca v torek zvečer srečala v polfinalu z reprezentanco Nemčije. Jugoslovani so zmagali z rezultatom 3:1 (3:1) in se s tem plasirali v finale. Odločilna tekma za zlato medaljo z reprezentanco Madžarske bo v soboto zvečer v Helsinkih.

V igri z Nemčijo je zopet prišla do izraza premoč Jugoslavije v prvem in popuščanje v drugem polčasu. Jugoslovanski napadatelji Mitić, Bobek, Vukas, Zebeć in Ognjanov so s krasnimi kombinacijami navdušili gledalce in trilateral pretresli mrežo borbenega nasprotnika. Po tretjem голу pa so se nekako zadovoljili z doseženim rezultatom ter dopustili Nemcem, da so prešli v ofenzivo. Le poštenovalnost obrambe, zlasti izvrstnega vratarja Beare

se je zahvaliti, da je rezultat prvega polčasa ostal neizpremenjen.

Finalno tekmo z Madžarsko pričakujejo ne samo pri nas, temveč tudi po vsem svetu z ogromnim zanimanjem. Srečali se bosta dve enajststonski, ki sta na letošnjih olimpijskih

skih igrah prikazali nedvomno najboljšo igro. Favorita v tej tekmi ni, zmagal bo le tisti, ki se bo do zadnje minute boril z vsemi silami, zlasti pa še — kakor manj nekatere nogometni strokovnjaki — ki bo odločnejši in pogumnejši v starju.

Naši igralci se nedvomno zavedajo, da bo njihova igra spremljala ob radijskih aparatih vse naše ljudstvo in bodo zato vložili vse sile, da priborijo naši socialistični domovini najvišje priznanje na XV. Olimpijskih igrah.

Jugoslovanski vaterpolisti v finalu

Razen nogometašev so nas na letošnjih olimpijskih igrah veselo presenetili tudi naši vaterpolisti, ki so visoko porazili vse svoje nasprotnike in se plasirali v finale. Tekmo s Holandsko, ki je glavni favorit za osvojevanje zlate medalje, so naši vaterpolisti sicer izgubili z rezultatom 2:3, vendar je mednarodna plavalna zveza ugodila našemu protestu in to tekmo razveljavila. V zadnji minuti tega dvoboja je namreč sodnik nepravilno dosodil kuzenski strel v korist Holandcev, iz katerega so zabili zmagoviti gol.

Vladimir Beara je v tekmi z Nemčijo zopet odlično branil

Krvari jezdec

FRANCE BEVK

Mati Agata se je blazno nasmihala. Vzela je Toniševo glavo v svoje roke in mu božala porastlo brado, lica in kito, ki mu je padala po hrbtu. »Ne norčuj se iz mene, Toniš, moj dragi; vsi se norčujejo iz mene, vsaj ti mi prizanesi! Utonil si in jaz sem jokala za teboj, da je nastala povodenj in je voda izvrgla človeka, ki nisi bil ti in so ga ribe že načele. Oh, sem dejala, ubogi Toniš, vsega bodo pojedle ribe in voda in črvi, kako ga mora to boleti. In sem bila huda na ribe in sem te povsod iskala po vodi.«

Toniš ni mogel ničesar več reči. Tiščal je glavo k materi, kakor da prisluškuje bitju njenega srca, in je samo stokal, srečen, da še enkrat sloni na prsih žene, ki ga je rodila in od trpljenja zblaznela.

»Pa kje si bil skrit, da se tako dolgo nisi oglasil, ko sem te klicala? Nisi prav storil svoji materi...«

Tonišu se je zazdelo, da je zaslišal glasove in korake, zato je dvignil glavo in pokleknil; mati Agata pa se je zbalala, da pojde proč od nje, zato se ga je trdo oklenila in vpila:

»Ne pojdeš! Težko sem te priklicala, ne pojdeš! Joj, pa postaral si se; ali se tudi tam, na onem svetu, starajo ljudje?«

Toniš se je bal brata in vaščanov.

»Mati!« je šepetal. »Še pridem, pustite me! Jaz sem živ, živ, živ!«

Mati Agata je slišala samo besedo »živ« in ponavljala: »Živ, živ! Ne uide mi! Ali si že jedel? Ali sem ti zastoj postiljala v podstrešju, tebi in Ljuboti, ki pride! Ali sem ti zastoj...«

Toniš je slišal glas pogovora in korake. Ali so se bližali ljudje iz Tolmina ali se je prebudila vas? Planil je in se materi iztrgal iz objema. Hotel jo je še enkrat objeti, tedaj pa se ga je ona oklenila, da se ji ni mogel več iztrgati. Če bi hotel bežati, bi jo moral vleči s seboj, s tako močjo se ga je oprijela.

»Toniš, moj dragi! Postaral si se! Blagoslovljene ribe, ki te niso pojedle! Nisem te zaman klicala.«

Končno se je osvobodil. Planil je na pot, ne daleč od njega je nekdo ukresoval ogenj, plamenica je zagorela s prvim plamenčkom.

Toniš, moj dragi, ostani!« je vpila mati in tekla za njim.

Toniš pa je tekkel, veje so ga teple po obrazu; ko je dosegel most, je bilves krvav; kriki za njim so ponehali.

6.

Mater Agato so nezvestno pobrali na cesti in so jo prenesli v koč. Ko se je zavedela, jo je tresla mrzlica, bledla je s pogledom na ljudeh, ki so se nabrali okrog njenega ležišča.

»Ujemite ga!« je vpila. »Zgrabite ga! Kako se je postaral, a kako mehki so njegovi lasje! Psst! Tiho! Da slišim, kako poje... Ali ne vidite konja, ki sili skozi okno? Ta konj je smrt na štirih nogah... Zvonite in kembelj bodi mrtvaška kost! Vidim Marijo devico, ki sedi na tronu in dela točo, ki jo podaja usmiljenemu Jezusu, da jo stresa na zemljo... Jaz jo lovim. Jaz jo lovim. Čemu ste jo natrosili po mojem životu, da me tako mrazi in peče... mrazi in peče...«

Ljudje, ki so prisluhnili vsaki besedi, so se spogledali in so jo vprašali: »Kdo dela točo?«

Agata je utihnila, kakor da jo je to vprašanje predramilo iz omotice. »Kdo dela točo?« je vprašala tudi ona.

»Kdo?« so ji odgovorili. »Ali nisi dejala, da jo delaš ti?«

Znova se je zmedla in oči so ji gledale nekam v daljavo, onostran vidnega sveta, usta so ji govorila: »Jaz! V resnici — glejte — ali ne

vidite njenih vrvi, ki gredo čez Volče... Iz teh vrvi je spleten plašč lakote!«

»Čarovnica je!« so dejali nekateri.

»Pustite jo!« so sočustvovali nekatere ženske. »Revica je!«

Eden izmed mož se je ozrl, da vidi, če ni Štefana v bližini, nato se je nagnil do Agate in ji pošepetal v uho: »Ti si pomorila mojo živino. Priznaj in Bog ti bo odpustil!«

Agata pa je iskala z očmi in bledla z izsušenimi ustnicami: »Živina... Ženite proč živino! Glejte, gnus nosi na gobcu, rdečo slino cedi za seboj, črna je pod kožo, modrikasta postaja in gnojni parklji se vlečejo za njo... Ne pustite, da me voha, zakaj sokrvica ji teče iz oči, po mrtvaškem smradu zaudarja.«

Ljudje so se znova spogledali; ženska, ki je imela kozav obraz in neznansko veliko spodnjo čeljust, se je nagnila k nji in dejala: »Ti si mi umorila dete, da je umrlo od božjosti!«

Bolnica se je znova predramila; kakor da gleda v širno prostranost in nekaj išče z očmi, je vprašala: »Kaj?«

»Otroka; mojega otroka si umorila.«

»Otroci bodo prišli v nebesa,« je dejala. »Tisočkrat jim blagor, ki mladi gredo in jim je prihranjeno vse hudo. Hvalijo naj kugo, časte naj božjast... Angelci se mi smejejo!«

Izba se je nagnetla ljudi, vsi so se spogledovali; prikazal pa se je Štefan in nihče več se ni upal izpraševati bolnice; le med seboj so šepetali: »Čarovnica je bila.«

»Kaj naredimo z njo?« so se vpraševali.

Usmiljeni, ki so videli smrt na starkinem čelu, so odgovarjali: »Pustite jo, saj bo umrla.«

»Zapirajte okna in vrata, da hudiči ne odnesejo njene duše in bo hodila nazaj; gorje nam!«

»Vse to nič ne pomaga. Zakleniti bi morali njeno dušo.« Ozirali so se drug po drugem: »Kdo jo bo zaklenil?«

Pristopil je kmet in dejal: »Čarodej Matevžek je pri meni. Pribežal je iz Tolmina. On je več takih reči; če je on ne zaklene, kdo bi jo drugi?«

Ko Štefana ni bilo v izbi, so poslali po čarodeja. Ta je vstopil, še od prejšnjega večera ves plah, in ji prijel Agato za roko; bolnica je zavpila: »Tiščite mi dušo, da mi ne uide! Ali ne vidite, da segajo kremplji po nji?«

»Ali so hudičevi kremplji?« je vprašal čarodej.

»So,« je dejala. »Pri nogah in pri glavi stojijo, a tudi angelci so vmes in se grizejo z vrati. Hudičem teče črna kri.«

Ljudje so se prestrašili in polovica jih je zapustila izbo, čarodej pa je vzel blagoslovljeno svečo in vodo, prekrizal roke bolnici in molil:

»O sveti, neumrjoči Bog, jaz ubogi grešni človek se ti priporočam in zaklenem to ubogo grešno dušo v zasluženje tvojega večnega življenja in v moč tvojega grenkega trpljenja, amen!«

To je molil sedemkrat in sedemkrat napravil križ čez bolnico. Ta se je pomirila, njene navskriž ležeče roke se niso zganile. Čarodej pa je šel k mostu, kjer je pod skalo ob vodi živel človek, o katerem so trdili, da se mu je zmešalo in ni drugega delal kot molil.

»Kaj si videl?« ga je vprašal.

»Videl sem vse polno hudičev, ki so plesaje šli mimo mene v Modrejec,« mu je ta odgovoril. »In sem jih vprašal: 'Kam greste?' Odgovorili so mi: 'Po dušo, ki je že naša.' In so še bolj veselo plesali.«

»In kaj si videl dalje?«

»Videl sem jih, ko so se vračali in niso več plesali, lomili so drevje in šumeli, bili pa so praznih rok. Vprašal sem jih: 'Kje imate dušo?' In so mi odgovorili: 'Ne moremo je vzeti, ker je s sedmimi ključi zaklenjena!«

»Kdo umira v Modrejec?« je nato vprašal puščavnik.

»Mati Agata,« mu je odgovoril čarodej.

»Bolj je angel ko mi vsi,« je sveti mož sklenil roke, čarovnik pa ga ni poslušal, šel je v Štefanovo hišo in videl, kako je Agata umrla. Razklenila je bila roke in poskušala peti pesem, ki jo je premnogokrat pela, nazadnje je vzkliknila: »Pomagajte mi v nebesa!« Roke so ji padle na odejo.

»Rešena je!« so se oddahnili ljudje.

Deli so ji kos svinca na prsi, pognili z belim prtom in obrnili križ, da je gledal skozi okno iz hiše, v strah hudičem, ki so še vedno oprezali za zaklenjeno dušo...

Pozno v noč drugega dne so ljudje natrpali izbo do zadnjega kotička, fantje in dekleta pa so sedeli pred hišo in peli:

»Prišla je štima od nebes,
da bom moral dat' življenje čez,
da bom moral umret', slovo jemati
in v večnost se podat'.«

Med zvoki te pesmi, ki je bila bolj žalostna kot grenke solze, so se ljudje pogovarjali okrog mrličke, katere duše so se bali in njenega telesa.

»Hodila bo,« so dejali, »v naše hleve, v naše izbe; prinašala bo mōro in božjast, kugo in točo; duša je zaklenjena, dokler telo ne segnije, potem bo prosta.«